

ODLOMAK GLAGOLJSKOG BREVIJARA IZ BANJA

Marica ČUNČIĆ
Staroslavenski institut u Zagrebu

UDK 808.101:003.349.1“16”
Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 28. XII. 2001.

Papirnata Knjižica krizme iz Banja iz početka 17. stoljeća omotana je u stariji pergamentni dvo-
list ispisan glagoljicom. To je odlomak kodeksa koji ćemo zvati Banjski odlomak brevijara. U članku se
glagoljski tekst Banjskog odlomka transliterira na latinicu i datira na temelju analize hrvatskoga crkve-
noslavenskoga jezika i glagoljskoga pisma. Opis liturgijskog sadržaja i usporedba teksta s glagoljskim i
latinskim brevijarima pomoći će u definiranju sanktorala. Izrađen je rječnik svih pojava za buduća
leksikografska istraživanja. Uz sliku paleografske iskaznice, ilustrira se i kodikološka analiza na temelju
koje se može odrediti skriptorij u kojem je dvoлист nastao. Prilažu se i fotografije rukopisa.

U arhivskoj zbirci Glagolitica Arheološkog muzeja u Splitu čuva se knjižica pisana
glagoljskim kurzivom omotana u pergamentni dvoлист ispisan glagoljskim ustavom. Ne zna
se kako je došla u splitski Arheološki muzej.¹ Na donji rub prve stranice omota kasnijom je
rukotom tintom dodano latinicom – *Crisma, Bagno* – te olovkom – *Brevir Banj XV vi*. To je
glagoljska knjižica s popisom krizmanika i njihovih kumova iz Banja,² sela na sjeveroistoč-
noj obali Pašmana naseljenog već u rimsko vrijeme, a spominje se 1290. godine. Crkva sv.
Kuzme i Damjana potječe iz 1356. U Banju su glagoljaši ostavili nekoliko glagoljskih matic-
ca i godovnika iz razdoblja 1587.–1821.³ Biskup Michael Prioli, koga je papa Klement VII-
I. poslao kao vizitatora u naše krajeve, vidio je u travnju 1603. godine u crkvi sv. Luke u
Banju “drevni glagoljski misal, i drugi novi sličan”.⁴ Pred nama je, kako se može vidjeti iz
opisa toga omota na sljedećim stranicama, dvoлист iz brevijara 15. st. koji dopunjuje sliku o

¹ Zahvaljujem g. Arsenu Duplančiću, voditelju knjižnice i arhivske zbirke Arheološkog muzeja u Splitu, za
uvid u glagoljsku zbirku.

² Vidi u istom broju ovoga časopisa: Marica ČUNČIĆ, Glagoljska Knjižica krizme iz Banja, *Radovi Zavoda za
povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 44, Zadar, 2002., 99–108.

³ *Pomorska enciklopedija*, 1, Leksikografski zavod FNRJ, Zagreb, MCMLIV., 377.

⁴ Dr. Karlo pl. HORVAT, Glagolaši u Dalmaciji početkom 17. vijeka t. j. godine 1602.–1603., *Starine JAZU*,
33, Zagreb, 1911., 537 i 545.

liturgijskim kodeksima crkve u Banju i govori nam da je uz “drevni glagoljski misal” postojao i “drevni glagoljski” brevijar.

Kodikološki opis

Oba lista pergamene su podjednake veličine i drže se zajedno. Po sadržaju se redosljed listova slaže s redosljedom korica, pa je prednja f. 1, a zadnja f. 2. Ali ta dva lista nemaju kontinuiran sadržaj pa se mora pretpostaviti da su to vanjski listovi sveščića između kojih je bilo još nekoliko dvolista.

Širina f. 1 je 15,5 cm, dužina 21 cm, dok je druga nešto duža: 15,5 x 21,5 cm. Svaki list ima obje stranice ispisane. Na svakoj stranici su po dva stupca s 39 redaka glagoljskoga teksta. Ukupno je osam stupaca koje označujem slovima a, b, c, d.

Gornji i vanjski rub na f. 1, i gornji rub f. 2 odrezani su, ali tekst nije oštećen. Uz to je vanjski rub prvoga lista oštećen i na poleđini potamnio od uporabe. Drugi list je tamno smeđ na unutarnjem rubu.

Po cijeloj se dužini listova vide rupe za sustav linija za pisanje. Na f. 1 su na unutarnjem, a na f. 2 na vanjskome rubu; znači na oba lista na istoj strani u odnosu na tekst. Sudeći po veličini i obliku rupa, može se zaključiti da su bušene šilom. Određivanje linija za pisanje pomoću rupa sa strane teksta ne susreće se tako često. Ta je tehnika starija⁵ od utiskivanja linija mastarom.⁶ *Pašmanski brevijar*⁷ iz 14. st. ima također takve rupe za linije, i to uvijek na vanjskom rubu. *Medicejski brevijar*⁸ iz 14. st., koji je nastao u prvom susjednom skriptoriju kraj Zadra, nema rubnih rupa.

Drugi list ima oštećenje na 2b/2c od 3. do 7. retka. Ta je rupa naknadno nastala pa je otišao i tekst. Zbog izlizanosti ne može se čitati tekst uz vanjski rub na f. 1 i uz unutarnji rub na f. 2. Najveće oštećenje se nalazi na kraju (2d 26–39).

Ovaj se dvolist ne može spojiti ni s jednim odlomkom brevijara koji se čuvaju u Arhivu HAZU,⁹ kao niti s jednim iz Berčićeve zbirke koji se čuvaju u Ruskoj nacionalnoj biblioteci.¹⁰ Po svoj se prilici radi o odlomku nepoznatoga nam rukopisnoga brevijara.

⁵ Npr. glagoljsko *Assemanijevo evanđelje* iz 11. st., Biblioteca Apostolica Vaticana, Codex Vaticanus Slavicus 3 Glagoliticus ima takve rupe na vanjskom rubu. Vatikanski brevijar Borg. Illirico 5 ima rupe na vanjskom i na unutarnjem rubu.

⁶ Aksinija DŽUROVA, *V'vedenije v slavjanskata kodikologija, Vizantijskijat kodeks i recepcijata mu v Slavjanite*, Cent'r za slavjano-vizantijski proučvanija “Ivan Dujčev”, Studia slavico-bizantina et mediaevalia europaensia, CIBAL, *Balkanica*, III., 7, Sofija, 1997., 92.

⁷ Zagreb, Arhiv HAZU, III b 10., Fototeka Staroslavenskog instituta F 32.

⁸ Firenca, Biblioteca Medicea Laurenziana, Plut 1.10., Fototeka Staroslavenskog instituta F 84.

⁹ Vj. ŠTEFANIĆ, *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije*, I, JAZU, 1969., Brevijari: 90–154.

¹⁰ Svetlana VIALOVA, *Glagoljski odlomci Ivana Berčića u Ruskoj nacionalnoj biblioteci*, Faksimili, HAZU, Staroslavenski institut, Ruska nacionalna biblioteka, Zagreb, 2000.

Rekonstrukcija kodikoloških veličina

Na slici 1 prikazane su dvije fotografije unutarnjih stranica dvolista (1v i 2r) spojene na slici 2. Očito je da sredina dvolista nije na hrptu omotane knjižice jer je kod oblikovanja omota pomaknuta malo na stranu pa je odrezan samo jedan vanjski rub na f. 1.

Veličina dvolista može se rekonstruirati prema postojećim rubovima (sl. 3): vanjski rub na f. 2 iznosi 2 cm, i može se pretpostaviti da je i na f. 1 bio 2 cm. Razmak između stupaca 1d i 2a iznosi 2 cm, tj. unutarnji rub na svakoj stranici iznosi po 1 cm. Visina stupca je 18 cm, a širina dvostupačnoga teksta 13 cm na obje stranice, s tim da stupci nisu pravilni. Ukupna širina dvolista iznosi 32 cm.

Donji rub nije svuda jednako širok. Najširi je 3,5 cm, a najuži 3 cm. Odgovor na pitanje kakav je rub bio u cijelom kodeksu dobije se pomoću dijagonala. Kad se podigne dijagonala na bazi donjega ruba od 3,5 cm, polazeći kroz donji ugao, ona promaši gornji, a prolazeći kroz gornji ugao promaši donji (desna stranica, sl. 4). Ako se, bez obzira na donji rub, povuče pravilna dijagonala (lijeva stranica, sl. 4), njezino sjecište s donjim rubom pokazuje dimenzije od 3 cm (sl. 5). Znači da je veličina donjega ruba u ostatku kodeksa bila 3 cm. Prema tome se može rekonstruirati i veličina gornjega ruba: ona iznosi 1,5 cm (sl. 6). Izvorna visina kodeksa iznosi $3+18+1,5 = 22,5$ cm, a izvorna širina lista je $2+13+1 = 16$ cm.

Te veličine odaju kodikološku obradu i znanje: donji rub je dva puta viši od gornjega, a vanjski dva puta širi od unutarnjega. Pred nama je kodeks koji je napravljen u dobrom skriptoriju. Možemo pretpostaviti da je to bio benediktinski samostan Čokovac u Tkonu na Pašmanu, a ima i spomenute rubne rupe za linije poput Pašmanskog brevijara.

Jezik

Tekst je pisan hrvatskom redakcijom crkvenoslavenskoga jezika. Neke riječi pokazuju starinu, kao npr. “koterimi” u sintagmi “koterimi utežani” (1a 1), zatim I. sigmatski aorist, npr. u rečenici: “Iže bo êkože *rêhvъ* poznaetъ krivinju svoju” (1a 35), a stara “-n” promjena prisutna je u lokativu: “se e(stъ) domъ g(ospod)нъ krêpko sazidan’ i dobro osn(ovanъ) нъ tvr(dê) k(a)m(e)ne” (1b 16), ali i glavna promjena u navedenoj antifoni na drugom mjestu: “na tvrdê kamenê” (1a 30). S druge strane postoji i mlađi, posve hrvatski nastavak za akuzativ “-oga”: “[A d]rugoga iscêlajučъ uprašat’ a drugoga prebivaniemъ svoee ljubvi častit’” (1c 15–16).

Provedena je vokalizacija poluglasa, npr. “konacъ” (2b 11–12), “opotaknetъ” (1a 6), “plamenanъ” (2a 12). Ali ima i obrnutih primjera gdje umjesto izvornoga “a” piše poluglas kao u već navedenom primjeru “нъ tvr(dê) k(a)m(e)ne” (1b 16), i drugdje, npr.: 1a 9, 1a 11, 1b 27 i 36) za prijedlog “na”, i u vezniku “da”: “dъ rasmotrit’ svêt’ (sic!) svoju” (1a 21). Zatim nalazimo “ê” za “e” u primjerima “vodêi êk(o) ov’če iosipa sêdêi нъ herofime” (1a 10–11), ili za “i” u vlastitom imenu grada Jerihona: “V’šadъ is(us)ъ prohoêaše erêhu” (1b 17), a “ju” stoji umjesto “u” u primjeru “is(us)a va vn’jutrn’ni dom’ priêtъ нъ stanъ” (1b 36).

Uz ekavizme (“e” za “ê”), npr. “êk(o) že ubo v’znositi se smerit’ se... iže smerit’ se v’znosit’ se” (1a 33–34), “i semrti ne budet’ k tomu ni plača ni vapla ni bolesti” (1d 27), “Nikoliže istleniê [zrak]u eju budutъ” (2a 22), “h(гъst)ъ iže zd’ržit’ obi steni” (1c 39–1d 1); ima i ikavizama, npr. u već navedenoj sintagmi “obi steni”, zatim “oblicite se v[oružie s(vê)tl]a” (2a 38), sve po pravilu Jakubinskog o distribuciji “i” i “e” kao zamjene za “jat”. Od zanimljivosti navodim riječ “nравъ” koja je muškoga roda: “protivu nравu” (1c 1) i imperativ “pospešai se” – kad Isus požuruje Zakeja da siđe s drveta: “Zakheju pospešai se sniti” (1d 13).

Pisar je napravio razne vrste pogrešaka. Tako npr. piše “n(a)šago” umjesto “n(a)šego”, “svêt” (1a 22) umjesto “svêstъ”. Dva puta umjesto “dvarъ” (vrata) piše “t’varъ” (1a 15–16), “tvarъ” (1a 19). Na jednom je mjestu prepisao latinski tekst: “ita e(st)” (1a 34) gdje II. Novljanski brevijar (dalje BrN2)¹¹ ima “тъжде”. Zatim ima riječ “s(love)sa” (1b 14) gdje prema latinskoj paraleli kao i prema BrN2 353c treba biti “sl(a)va”. U sintagmi “onoe vêč’noe n(e)b(e)skoe” (1a 38) nalazimo genitiv pridjeva prema zamjениčkoj tvrdoj promjeni, koja se ravna prema zamjenici “onoe”. Na jednom mjestu ima “dobroju” (1c 2) za “dobruju”. Pisar nije baš ni dosljedan. Piše “krome” (1d 35) i “kromê” (1a 28), “h” (1b 29) i “k” u riječi “sukomornoêem” (1c 8). Negdje je sam ispravio svoju pogrešku: prekrizio je suvišno slovo “v”: “kro+mê” (1a 28). Ima “kamem” (1c 39) umjesto “kamene” (BrN2 354a).

Sve ove karakteristike jezika idu u 15. stoljeće.

Pismo

Odlomak rukopisa ukrašen je jednim većim inicijalom “k”. Drugorazredni inicijali u dva reda uglavnom su crveni (sl. 7). Na slici su svi vidljivi i čitljivi inicijali preslikani u naravnoj relativnoj veličini (jedan prema drugome). Kao što se iz preslikanih primjera vidi, ima mnoštvo ligatura svih vrsta: horizontalne adekvatne (npr. pl, vd), vertikalne (npr. an, pr, tr, br) ili tročlane (npr. mor, pod), neadekvatne (npr. el), a mnoge su tročlane. “Ot” se redovito piše s okomitom crtom iznad “o”. Bogatstvo kombinacija još je veće, ali nisu sve ligature na ovoj slici. Što brojnije ligature, to je rukopis mlađi. Zato se ne može staviti ranije od 15. st., a s takvim datiranjem se slažu i druge karakteristike: sva su slova uska visoka, “c” je oštro, desna stranica slova “jat” je prelomljena, poštuje se donja i gornja linija crtolja, osim što “ju” prelazi donju, a “l” i “ž” gornju crtu, kao i “r” u vertikalnoj ligaturi, za razliku od “o” koje u vertikalnim ligaturama (npr. ho, go) ostaje ispod gornje crte. Po svim karakteristikama pismo je iz 15. stoljeća. Kao što je već rečeno, rubne rupe kao trag izrade linij-skoga sustava pokazuju da je rukopis nastao u benediktinskom samostanu u Tkonu i velika je vjerojatnost da je pisar bio benediktinac.

¹¹ II. Novljanski brevijar, *Hrvatskoglagoljski rukopis iz 1495.*, Župni arhiv Novi Vinodolski, fototipsko izdanje, Uvod i bibliografija Marija Pantelić i Anica Nazor, Staroslavenski institut, Turistkomerc, Zagreb, 1977.

Sadržaj

Odlomak brevijara je otkinut iz sanktorala (*Proprium sanctorum*) u kojem se u tri dana mjeseca studenoga – 9., 22. i 23. – slavi pet blagdana: posveta bazilike Spasitelja, sv. Teodor, sv. Cecilija, sv. Felicita i sv. Klement. Po razmaku među datumima vidi se da je dvolist vanjski u sveščiću, i da su između izvorno bili umetnuti listovi s oko petnaestak spomendana svetih koji se slave između od 10. do 21. studenog.

Struktura sadržaja izgleda točnije ovako:

Posveta Lateranske bazilike Spasitelja 9. studenog	1a 1 – 1d 36 ¹²
Sv. Teodor 9. studenog	1d 36 – 39
Sveta Cecilija 22. studenog	2a 1 – 2b 15, 2b 23 – 26,
Sveta Felicita 23. studenog	2b 26 – 29
Sveti Klement papa 23. studenog	2b 16 – 23, 2b 30 – 2d 39

Prvi list počinje usred čitanja za blagdan posvete bazilike. To je crkva koju je dao graditi car Konstantin (306.–337. g.) primivši ozdravljenje i spasenje po svetom krštenju. Podignuta je na njegovu lateranskom posjedu 324. g. i bila posvećena Spasitelju.¹³ Baziliku je sveti papa Silvestar I. (314.–335.) posvetio 9. studenog 324. god. Ponovo ju je sagradio i posvetio papa Benedikt XIII. 1726.¹⁴ Posveta bilo kojega oratorija počela se slaviti tek 1236., kad je Grgur IX. ustanovio blagdan posvete oratorija. Tako se počela slaviti i posveta lateranske bazilike Spasitelja. U najstarijim kalendarima spominje se *basilica Salvatoris*.¹⁵ I augustinski kalendar bilježi na taj dan *Dedicatio basilicae Salvatoris 9. 11. Min(or). du(plex). Theodori m(artyris)*.¹⁶ U današnjem brevijaru toga dana piše samo “Posveta lateranske bazilike, blagdan”, i da je ta crkva “majka i glava svih crkava Rima i svijeta.”¹⁷

Prvi stupac dvolista koji je do nas došao počinje usred 4. čitanja (*Lectio*) govora svetoga Augustina biskupa. Govori o našem tijelu kao hramu Duha Svetoga prema sv. Pavlu: “Ili zar ne znate da je vaše tijelo hram Duha Svetoga koji stanuje u vama i koji vam je dan od Boga?”¹⁸ Zato moramo paziti: “Da nikogda g(ospod)ъ b(o)gъ n(a)šъ v’domu svoemъ to e(stъ) v n(a)šъ samêhъ ne obrêcet’ čto oči veličastviê ego opotaknetъ” (1a 4–6).

¹² Prvi broj označuje list, slovo označuje stupac, drugi broj označuje redni broj retka.

¹³ *Rome, Eyewitness Travel Guide*, Dorling Kindersley, London, New York, Stuttgart, 1994., 182.

¹⁴ *Saint Joseph Daily Missal*, Catholic Book Publishing Co., New York, 1961., naslovljava ovaj blagdan: “Dedication of the Basilica of Our Savior. 2nd Cl(ass)”, 1119.

¹⁵ Grotefend navodi baziliku Spasitelja, a u zagradi dodaje – sv. Ivana Lateranskog: “Rom, basilice Salvatoris (s. Joh. Lateran), H. GROTEFEND, *Zeitrechnung des Deutschen Mittelalters und der Neuzeit, Ordenskalender, Heiligenverzeichnis, Nachträge zum Glossar*, Hahn’sche Buchhandlung, Hannover und Leipzig, 1898., 86.

¹⁶ GROTEFEND, n. d., 3.

¹⁷ *Časoslov rimskog obreda, IV, Vrijeme kroz godinu XVIII–XXXIV*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1985., 1193.

¹⁸ 1 Kor 6, 19.

Poslije rešpona (responzorija na 1a 7–9) i berša (versa na 1a 9–11) koji je uzet iz Psalma 80, 2: “Iže vodiši iz(rae)la smotri. v’n(a)mi vodēi êk(o) ov’če iosipa sêdēi nъ herofime” – “Pastiru Izraelov počuj, ti što vodiš Josipa ko stado ovaca! Ti što sjediš nad kerubima.”, nastavlja se 5. čitanje u kojem sveti Augustin govori o dobrim djelima koja otključavaju vrata rajskih dveri, a ako se otvorimo đavlu, zatvaramo si vrata raja. Zato potiče da treba “zatvorit’ se d’êvlu a otvorit’ se h(гъst)u. bl(a)gimi dēli.” (1a 13) Rešpon (1a 26–28) i berš (1a 28–30) parafraziraju Post. 28, 17. Jakov se čudio “kolъ strašno e(stъ) mēsto sie.” na mjestu gdje je sanjao ljestve koje vode do neba jer: “Bog je ovdje, a ja nisam znao!” Nastavlja se 6. čitanje o svećenicima što moraju paziti na čistoću duše i tijela jer ako bi netko osjećajući se krivim pristupio oltaru služiti misu, ne bi bio dostojan, i parafrazira Isusov govor: “Tko se god uzvisuje, bit će ponižen, a tko se ponizuje, bit će uzvišen.”¹⁹ – “êk(o)že ubo v’znositi se smerit’ se *ita e(stъ)* protivu sei iže smerit’ se vznosit’ se.” (1a 33–35)

Benediktinski kalendar, koji nema posvete bazilike,²⁰ ima na taj dan *Theodori m(artyris)*²¹ kojega spominje i naš brevijar (1d 36–39), ali samo u Oraciji; sve ostalo potrebno za molitvu na blagdan sv. Teodora morali su molitelji časoslova tražiti drugdje. Sveti Teodor iz Amasina, mučen pod Maximianom u 4. st., jedan je od najslavnijih vojnika mučenika na Istoku. Časti se na Istoku i na Zapadu. Odbio je žrtvovati poganskim bogovima, zapalio poganski hram i podnio strašno mučeništvo. U Rimu ima jedna crkva njemu posvećena. Relikvije su prenesene u Veneciju pa zato na crkvi svetoga Marka ima u mozaiku njegova legenda, kao i u Chartresu gdje je oslikana u vitrajima iz 13. st. Uveden je kao blagdan u 12. st.²² Blagdan se nalazi u Rimskom kalendaru, kao i u većini ostalih, 9. XI.²³ Samo se ponegdje slavio 18. V., 10. XI. ili 26. V.

Na drugom listu je dio službe čitanja na spomendan svete Cecilije. Ona je rimska mučenica iz 3. st. o kojoj se najviše zna iz legende iz 5. st. Poznata je od 16. st. kao zaštitnica crkvene glazbe jer je u svom srcu Bogu pjevala dok su orgulje svirale na njezinoj svadbi. Obratila je supruga Valerijana i svojega brata Tiburcija koji su umrli kao mučenici, a kasnije je obratila i svoje progonitelje. *Depositio Martyrium* iz 4. st. još ne spominje svetu Ceciliju kao ni pisci Jeronim, Prudencije i Ambrozije. Njezin spomen slavi se u svim kalendarima bez iznimke 22. XI.²⁴ Prije antifone za *Magnificat* kod večernje na sv. Ceciliju (2b 23–26) nalazi se oracija za blagdan sv. Klementa (2b 16–23) od sljedećega dana.

Poslije te antifone je oracija za spomendan svete Felicite koja se slavi zajedno sa svetim Klementom 23. studenog. Felicita je rimska udovica mučena zajedno sa svojih se-

¹⁹ Mt 23, 12, Lk 14, 11 i 18, 14.

²⁰ U Pašmanskome brevijaru nastalom u benediktinskom samostanu taj je blagdan dodan kasnije na kraju.

²¹ GROTEFEND, n. d., 7.

²² R. T. HAMPSON, *Mediiaevi Kalendarium or Dates, Charters, and Customs of the Middle Ages with Kalendarium from the Tenth to the Fifteenth Centuries*, vol. II, London, MDCCCXLI, 133.

²³ David Hugh FARMER, *Oxford Dictionary of Saints*, Oxford University Press, Oxford – New York, 1992., 400.

²⁴ FARMER, n. d., 80.

dam sinova i spominje se u kanonu mise zajedno s Perpetuom.²⁵ Spomendan svete Felicite ustanovio je Grgur Veliki (cca 540.–604.) pa se od 7. stoljeća slavi 23. XI.²⁶

Sveti Klement I. papa (92.–101.) treći je nasljednik svetoga Petra. Od kraja 2. st. i početkom 3. st. sveti Petar se počeo računati kao prvi biskup Rima, pa je prema tome sveti Lin drugi (68.–80.), Anaklet treći (89.–92.), a sveti Klement četvrti po redu: “četvrti b(i)skupъ po b(la)ž(e)nomъ p(e)tri. Obače linъ p(a)pa drugi b(i)si. treti že anaklitъ” (2b 35–37).

Tertulijan (160.–225.) i sveti Jeronim (331.–420.) držali su da je Klementa sam sveti Petar posvetio za papu i da je on drugi po redu, tj. da je naslijedio svetoga Petra. Irenej iz Lyona (oko 180. g.), koji nam je, zajedno s Hegesippom (oko 160.), ostavio najstariji popis rimskih biskupa, kaže da je Klement razgovarao s apostolima i da je primio polog vjere i učenja. Pisci 3. i 4. stoljeća (Origen, Euzebije i Jeronim) smatraju da je to onaj isti Klement koga sveti Pavao spominje kao svojega suradnika iz Filipa.²⁷ U čitanju Banjskoga odlomka brevijara spominje se upravo taj odlomak Pavlove poslanice: “ot negože p(a)v(a)lъ ap(osto)lъ k pilipisietъ piše g(lago)l(e)tъ s klimentomъ i s pročimi dēlat(ē)li moimi ihže imena pisana sutъ v knigahъ životnihъ” (2b 31–35),²⁸ koji kaže da je Klement I. papa bio suradnik svetoga Pavla. Međutim, *Bibliotheca sanctorum* razlikuje dvojicu svetaca: jedan je sveti Klement iz Filipa, spomenut u poslanici Filipljanima,²⁹ a drugi je sveti papa Klement I.³⁰

Prema Banjskom odlomku, Klement je i Pavlov suradnik iz Filipa, ali istovremeno i Rimljanin: “rodomъ rimlaninъ ot strani celie gori ot o(tъ)ca fauština” (2c 7–8). Navodi se točno koliko je sjedio na stolici svetoga Petra: devet godina, dva mjeseca i deset dana – “sēdi lētъ .z. (9) m(ēsec)a .b. (2) d(ъ)ni .i. (10)” (2b 9). Obrazlaže se Klementova učenost i spominje njegova poslanica koja govori o “ištroyenie arhierēistva êkože bē emu od g(ospod)a is(u)h(rъst)a stol prēdanъ ili poručēnъ” (2c 22–24). To se odnosi na poznatu Prvu Klementovu poslanicu koja je svojevremeno bila popularna skoro kao Novi zavjet. Bila je, osim Svetoga pisma, najvažniji dokument Crkve u 1. stoljeću. Napisana je oko 96. godine crkvi u Korintu gdje su neki prezbiteri bili otpušteni. Klement tumači kako se mora gledati na sukcesiju biskupa i đakona te određuje da se ti prezbiteri vrate u službu.

²⁵ Prošireno je mišljenje da se u Kanonu mise spominje sv. Felicita iz Kartage, jer je zajedno sa svetom Perpetuom poginula, ali to je opovrgnuo Burkitt, uvjerljivo dokazujući da je Felicita u kanonu mise rimska udovica koja se slavi 23. studenog. F. C. BURKITT, “St. Felicity” in “The Roman Man”, *Journal of Theological Studies*, XXXII (1930.–31.), 279–287. Podatak uzet iz: Filippo CARAFFA, Felicita e VII figli, *Bibliotheca sanctorum*, V, 606.

²⁶ R. T. HAMPSON, n. d., 136.

²⁷ J. N. D. KELLY, *The Oxford Dictionary of Popes*, Oxford University Press, Oxford, 1986., str. 7–8.

²⁸ Fil 4, 2–3.

²⁹ Teofilo Garcia DE ORBISO, Clemente di Filippi, santo, *Bibliotheca sanctorum*, IV, Istituto Giovanni XXIII della Pontificia Università Lateranese, 1964., 26–27.

³⁰ Guglielmo ZANNONI, Clemente I. papa, santo, *Bibliotheca sanctorum*, IV, Istituto Giovanni XXIII della Pontificia Università Lateranese, 1964., 38–47.

Naš odlomak ima čitanje u kojem Aufidije (atiên') tuži Klementa caru Trajanu zbog propovijedanja kršćanstva: "Potomъ posla atiên' listi k' troênu c(êsa)ru," (2c 32–33) i Trajan postavlja Klementu izbor: ili će žrtvovati bogovima ili progonstvo. Za vrijeme suđenja Klement je i suca obratio: "B(la)ž(e)ni že klimantъ podvi[z]aše se i samoga sudiju nъ vêru h(rъsto)vo (sic!) obrati i sam' pače iz'voli zavezenie ljubiti ne žrêti idolom'" (2d 7–10). Kad je sveti Klement stigao u progonstvo na Herson, našao je dvije tisuće kršćana koji su ga s ljubavlju i plačem primili. Za njih je molio i na kraju molitve: "êvi] se emu agna[cъ b(o)ži" (2d 34–35). S Klementovim viđenjem Jaganjca Božjega završava Banjski odlomak. Kad je car Trajan čuo da Klement na Hersonu propovijeda i tješi kršćane, poslao je tamo cijeli magistrat da ga osudi te su ga bacili sa sidrom oko vrata u more.³¹

Klement se spominje kao mučenik u *Liber Pontificalis*,³² i u Rimskom martirologiju piše *Clemens Papa Primus, Martyr in Chersoneso sub Trajano*,³³ iako legenda da je sa sidrom oko vrata bio bačen u more kod Krima, gdje je uspješno propovijedao evanđelje, nije potvrđena u dokumentima.³⁴ Međutim, u 9. stoljeću sveti je Konstantin Ćiril Filozof boravio na Hersonu i, našavši kosti sa sidrom, pretpostavio da to moraju biti kosti svetoga Klementa, te je relikvije prenio u Rim, gdje su položene u crkvu svetoga Klementa koja je sagrađena na temeljima Klementove kuće.³⁵ Grgur VII. je 1075. godine odredio da se u cijeloj Crkvi slave svi pape koji su umrli mučeničkom smrću.³⁶ Tako je i sveti Klement ušao kao mučenik u sve kalendare na 23. XI.,³⁷ osim u Akvileji, gdje se slavio 26. XI. i tradicionalno se smatra mučenicom. Na Istoku se slavio 24. ili 25. XI.³⁸

Slijedi transliteracija glagoljskoga teksta Banjskog odlomka brevijara latinicom. Prvi list odlomka usporedila sam s BrN2 iz 1495. godine koji ima blagdan Posvete lateranske bazilike Spasitelja.³⁹ Budući da BrN2 završava baš s blagdanom sv. Teodora (f. 500d), drugi sam list Banjskog odlomka usporedila s Ljubljanskim brevijarom iz 15. st.⁴⁰ jer on ima blagdane sv. Cecilije (22. XI.), svetoga Klementa pape (23. XI.) i oraciju za spomendan svete Felicite. Uništena ili nečitljiva mjesta u uglatim zgradama rekonstruirana su također

³¹ ZANNONI, n. d., 40.

³² Zbornik biografija papa od svetog Petra do Pija II. (1464.) potječe iz 6. stoljeća, a kasnije je dodavan tekst. Izdao ga je L. DUCHESNE, *Liber Pontificalis*, Paris, 1886.–92.

³³ *Martyrologium Romanum Gregorii Papae XIII*, Romae, Typis polyglotitis Vaticanis, MDCCCCXXII., 340.

³⁴ KELLY, n. d., 8.

³⁵ O njegovu boravku na Hersonu govori se na samom početku Italske legende: Vita Constantini-Cyrilli cum translatione s. Clementis, *Magnae Moraviae fontes historici II, Textus biographici, hagigraphici, liturgici*, Universita J. E. Purkyně, Brno, MCMLXVII., 120–132; KELLY, n. d., 8.

³⁶ R. T. HAMPSON, n. d., 133.

³⁷ GROTEFEND, n. d., 3–14.

³⁸ KELLY, n. d., 8. U grkokatoličkom "Mjesecoslovu" spominje se 25. XI., *Božanski Časoslov*, Viceprovincija sv. Bazilija i sv. Makrine, *Glas Koncila*, Zagreb, 2000., 908.

³⁹ Taj blagdan ima i Pašmanski brevijar, ali naknadno dodan na kraju kodeksa (413a–414d) i nema završetka. Fototeka Staroslavenskog instituta F 32. Usp. Vjekoslav ŠTEFANIĆ, *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije*, I, JAZU, Zagreb, 1969., 109.

⁴⁰ Narodna in univerzitetna knjižnica 161 a/2. Fotokopije Staroslavenskog instituta, F 46.

iz ta dva brevijara. S Ljubljanskim nisam sve uspoređivala zato što on nema blagdana posvete bazilike Spasitelja, a s Pašmanskim nisam uspoređivala zato što je posveta lateranske bazilike dodana kasnijom rukom na kraju, i nije potpuna.

Poslije toga slijedi latinska paralela koja je uzeta iz latinskoga brevijara *Breviarum Romanum* (Budae 1814.) za prvi list, te *Breviarum de Camera* (Venetiis 1521.) za drugi list, uz pomoć još nekih izvora navedenih u bilješkama. Rekonstrukcija latinske paralele nije bila laka jer se nije mogao naći latinski brevijar s kompozicijom sadržaja koju ima Banjski odlomak brevijara.⁴¹ Na taj je način svaki od dvaju glagoljskih listova uspoređen s drugim glagoljskim i drugim latinskim tekstom. Ovo svjedoči o specifičnoj lokalnoj potrebi kojoj je Banjski brevijar bio prilagođen.

Uz razlike u jeziku između našega odlomka i spomenutih brevijara i latinske paralele, ponuđen je na kraju i rječnik svih riječi u svojim izvornim gramatičkim oblicima po abecedi. Uz svaku riječ su brojke 1 – 8 koje označuju stupce: 1 = 1a, 2 = 1b, 3 = 1c, 4 = 1d, 5 = 2a, 6 = 2b, 7 = 2c, 8 = 2d.

F 1a

1. u.⁴² koterimi utežani taki⁴³ m(i)l(o)stiju b(o)ž
2. ieju utegaem' biti dom' b(o)ži. I sego r(a)d
3. i⁴⁴ eliko vzmožemъ š'nego pomočiju tru
4. dim se⁴⁵. Da nikogda⁴⁶ g(ospod)ъ b(og)ъ n(a)š v'domu svo
5. emъ to e(stъ) v n(a)sъ samêhъ neobrêčet' što
6. oči veličastviê ego opotaknetъ.⁴⁷
7. M(o)lečim' te v⁴⁸ mēstê sem' o(t)⁴⁹ pusti grêhi
8. ljudi⁵⁰ tvoiъ⁵¹ b(ož)e. i êvi n(a)mъ⁵² put' blagi po neže id
9. em'. I dai sl(a)vu nъ⁵³ mēsto sie. b(er)š(ъ)⁵⁴ Iže vodiši⁵⁵

⁴¹ Zahvaljujem kolegici Luciji Turkalj za pomoć s latinskim tekstom.

⁴² Rekonstruirano prema BrN2. Ako je kratica, pa se ne zna bi li postojala razlika, ne spominjem to, kao ni razlike u apostrofu i štapiću. Banjski odlomak brevijara (dalje BrB) započinje riječju od koje je ostalo samo jedno slovo. Prema BrN2 352 b, zadnji redak, ta riječ glasi: s(ve)t(om)u. Rekonstrukcije u uglatim zagradama napravljene su prema BrN2 i to ne navodim posebno.

⁴³ BrN2 352 1c тѣкмо.

⁴⁴ Razrješavanje kratica ravna se prema tekstu ako su razriješene.

⁴⁵ BrN2 352c truždati se.

⁴⁶ BrN2 352c ače umjesto: da nikogda.

⁴⁷ BrN2 352c pretaknetъ. Ovdje se nastavlja u BrN2 tekst dalje, ali u BrB je umetnut rezponzorij i stih. Nije označen početak rezponzorija prije "M(o)lečim'" (a 7).

⁴⁸ BrN2 352 35d: na.

⁴⁹ Slovo "t" se bilježi kratkom crticom iznad "o" i zato ga razrješavam uvijek u riječi(ma) kao kraticu u okruglim zagradama.

⁵⁰ BrN2 352d ljudemъ.

⁵¹ BrN2 352d omit.

⁵² BrN2 353a imъ.

10. iz(rae)la smotri.⁵⁶ v'n(a)mi⁵⁷ vodêi êk(o) ov'če iosipa
11. sêdêi nъ herofime⁵⁸. I prebivaniemъ⁵⁹ srca
12. n(a)šago (sic!) isprazdnit' se o(t) grêhъ i sil' is'pl
13. nit' se⁶⁰. zatvorit' se d'êvlu⁶¹ a otvor
14. it' se h(гъst)u. bl(a)gimi⁶² dêli.⁶³ I t(a)koda tru
15. jaem' se⁶⁴ da⁶⁵ dobrihъ dêl' ključi t'va
16. гъ⁶⁶ c(êsa)rstviê n(e)b(e)sk(a)go o(t)voriti vzmože
17. m' êk(o)že⁶⁷ zalimi dêli lêki nikimi⁶⁸ k'
18. ljučanicami⁶⁹ zatvori⁷⁰ života v(ê)čna
19. go tvarъ⁷¹ zatvaraet se.⁷² t(a)ko⁷³ i⁷⁴ bez dv
20. oini dobrimi dêli⁷⁵ o(t)tvaraet' se.⁷⁶ I se
21. go r(a)di br(a)tiê⁷⁷ m(o)lêiša edinъ každy⁷⁸ dъ⁷⁹
22. rasmotrit' svêt'⁸⁰ svoju egda se kim'

-
- 53 BrN2 353a na.
 - 54 Kurzivom su označene rubrike.
 - 55 BrN2 353a stroiši.
 - 56 BrN2 353a omit.
 - 57 BrN2 353a van'mi.
 - 58 BrN2 353a tu završava, a BrB ide dalje s čitanjem.
 - 59 BrN2 352c 7: prebivane.
 - 60 BrN2 352c is'prazdnit' se. I.
 - 61 BrN2 352c ot dêvla.
 - 62 BrN2 352c omit.
 - 63 BrN2 352c omit.
 - 64 BrN2 352c truždaem' se.
 - 65 BrN2 352c da n(a)mъ.
 - 66 BrN2 352c dvarъ.
 - 67 BrN2 352c êkože bo.
 - 68 BrN2 352c nêkimi.
 - 69 BrN2 352c ključanicami i.
 - 70 BrN2 352c zatvori nmъ.
 - 71 BrN2 352c dvari.
 - 72 BrN2 352c zatvarajut se.
 - 73 BrN2 352c omit.
 - 74 BrN2 352c omit.
 - 75 BrN2 352c dêli dobrimi.
 - 76 BrN2 352c otvarajut se.
 - 77 BrN2 352c brtie.
 - 78 BrN2 352c kъždy.
 - 79 BrN2 352c da.
 - 80 BrN2 352c svêstъ.

23. ljubo grêhom' ob'êzvlenъ sučъ poznae
24. t'. prêžde⁸¹ m(o)litv(a)mi i postomъ i m(i)l(o)sti
25. nami nъstoitъ⁸² svedênie svoe očis
26. titi. i t(a)ko s'mêi žrtvu⁸³ priêti. rêš(ponъ)⁸⁴
27. koľ strašno e(stъ) mêsto sie. Vistinu nêst' sad
28. ê ino krovmê domъ b(o)ži i vrata n(e)b(e)ska. b(er)š(ъ). s'e ~e(stъ)
29. dom' g(ospodъ)nъ krêpko sazidan⁸⁵ i dobro osnovanъ na
30. tvrdê kamenê.⁸⁶ Ače bo⁸⁷ poznaetъ sebê kri
31. va i ot b(o)ž(ъ)stv(e)nago olt(a)ra ne⁸⁸ o(t)stupit'. s'
32. koro v' o(t)pučenie b(o)ž(ъ)stvenuju⁸⁹ m(i)l(o)stiju pr
33. êidet⁹⁰. êk(o)že ubo⁹¹ v'znositi se smeri
34. t'⁹² se ita e(st)⁹³ protivu sei⁹⁴ iže smerit' se
35. vznosit' se. Iže bo êk(o)že rêhъ poznae
36. tъ krivinju svoju. i sam' smêreno o(t)⁹⁵ olt(a)ra
37. crkve popravleniemъ života o(t)stup
38. iti želêtъ⁹⁶. o(t) onoe vêčnoe n(e)b(e)skoe r
39. askoši i o(t) pričečeniê o(t)lučen' biti

F 1b

1. ne uboit se⁹⁷ m(o)lju vi br(a)t(i)ê vzljublena⁹⁸ v
2. nimaite ače k trpezi kogo ljubo č(lovê)ka k'r
3. êpkago niktože smêetъ⁹⁹ s razdrtim

⁸¹ BrN2 352c prêe.

⁸² BrN2 352c da nastoitъ.

⁸³ BrN2 352c žrtvu smêi.

⁸⁴ Dalje BrN2 ima rešpon i berš (352, 26c–5d) koji BrB uopće nema. Umjesto toga ima rešpon i berš koji se u BrN2 nalazi na 353 24a–29a. BrB i BrN2 imaju poslije toga isto čitanje (BrN2 352 6d–34d).

⁸⁵ BrN2 353 28a: sъzidanъ.

⁸⁶ Dalje u BrN2 slijedi čitanje: Iže bo..., koje nema BrB. BrB ima jedno ranije čitanje koje počinje na BrN2 352 6d.

⁸⁷ BrN2 352 6d: čte. Ače bo.

⁸⁸ BrN2 352d omit.

⁸⁹ BrN2 352d bžstvanoju.

⁹⁰ BrN2 352d preidetъ.

⁹¹ BrN2 352d iže.

⁹² BrN2 352d smêrit'.

⁹³ BrN2 352d tъžde, naš odlomak ima latinski: ita e(st).

⁹⁴ BrN2 352d protivnikъ.

⁹⁵ BrN2 352d omit.

⁹⁶ BrN2 352d izvolitъ.

⁹⁷ BrN2 352d neboit se.

⁹⁸ BrN2 352d ljubitel'no.

4. i rizami i oskvrnĕnĕnĕmi¹⁰⁰ pristupit[i]
5. koliko veĉe k raskoŝi. v(ĕ)ĉn(a)go c(ĕsa)ra to [e(stĕ)]
6. o(t) olt(a)ra g(ospodĕ)na imat' se ustaviti.¹⁰¹
7. S' jutra¹⁰² v'stav' ĕkovĕ vzdviŷe kamenĕ v' zn
8. (a)menie izliĕ na n' olĕi¹⁰³ i obĕt' obĕĉa g(ospode)vĕ. V [i]
9. stinu mĕsto sie s(ve)to e(stĕ) i az' ne vidĕhĕ¹⁰⁴ b(er)ŝ(ĕ)
10. I egda vstav'¹⁰⁵ o(t) s' na r(e)ĉe an(tiponĕ) ŷivei v' pomoĉi
11. viŝnago v krovĕ b(og)a n(e)b(e)sk(a)go v' dvorit se Ps(alĕmĕ)
12. ŷivei an(tiponĕ) domĕ b(o)ŷi¹⁰⁶ s(ve)tĕ e(stĕ). i dĕlo b(o)ŷie
13. e(stĕ) stvorenĕ¹⁰⁷ i osnovanie b(o)ŷie e(stĕ).¹⁰⁸ Ps(alĕmĕ)Vspoit
14. an(tiponĕ) bl(agoslove)na s(love)sa¹⁰⁹ g(ospodĕ)na¹¹⁰ o(t) mĕsta s(ve)t(a)go svoje
15. go Ps(alĕmĕ) g(ospodĕ) vĕc(ĕsa)r(i) se b(er)ŝ(ĕ) se e(stĕ) domĕ g(ospodĕ) krĕpko s
16. azidan'¹¹¹ i dobro osn(ovanĕ) nĕ tvr(dĕ) k(a)m(e)ne. P(o) l[uc]ĕ¹¹²
17. V(ĕ o)no vr(ĕme) V'ŝadĕ is(us)ĕ prohoŷaŝe¹¹³ erĕhu¹¹⁴
18. i se muŷĕ imenemĕ zakhei¹¹⁵. i sa bĕ¹¹⁶ st
19. arĕi mitarem' i ta bĕ b(o)g(a)tĕ I pr(oĉaĕ) [ambr(o)z]¹¹⁷
20. Zakhei mal' to e(stĕ) niedinoju pleme
21. nĕinoju v' narodĕ dostoĕniĕ vi
22. ŝnihĕ man'ŝi uteŷaniem' ĕk(o)ŷe¹¹⁸ ljudi
23. ĕzikĕ sliŝav' g(ospod)a sp(a)s(i)t(e)la priŝast
24. ie egoŷe svoi ne priĕŝe vidĕti i ŷ

⁹⁹ BrN2 352d smĕtĕ nĕkoŷe.

¹⁰⁰ BrN2 352d oskvrnĕnĕnĕmi (!).

¹⁰¹ BrN2 352d ostaviti. Ovdje BrB prestaje, a BrN2 nastavlja (352d 26–353b 26).

¹⁰² BrN2 353b Zajutra.

¹⁰³ BrN2 353b olĕi na nĕ.

¹⁰⁴ Trebalo bi biti: vĕdĕhĕ.

¹⁰⁵ BrN2 353b vstavĕ ĕkovĕ.

¹⁰⁶ BrN2 353b gnĕ.

¹⁰⁷ BrN2 353b b(o)ŷie stvorenĕ e – umjesto: i dĕlo b(o)ŷie e stvorenĕ.

¹⁰⁸ BrN2 353b i b(o)ŷie sŷzdanĕ e – umjesto: i osnovanie b(o)ŷie e.

¹⁰⁹ BrN2 353c slva.

¹¹⁰ BrN2 353c dodaje: s n(e)b(e)se.

¹¹¹ BrN2 353c sŷzidanĕ.

¹¹² Lk 19, 1–2.

¹¹³ BrN2 353c prehaĕŝe.

¹¹⁴ BrN2 353c erihu.

¹¹⁵ BrN2 353c zakhĕi.

¹¹⁶ BrN2 353c b(ĕ)ŝe.

¹¹⁷ Homilija svetoga Ambrozija biskupa. *Homilia S. Ambrosii Episc. Lib. 8. in Lucam prope fin.*

¹¹⁸ BrN2 353c ĕko.

25. elêše. Nъ eda si niktože¹¹⁹ i sa vidi
26. t' nikože¹²⁰ mozet' is(us)a vidêti [po]s
27. tavlenъ nъ z(e)mli êk(o) ni pror(o)c(i)¹²¹ bo¹²² nъ c(êsa)ri im
28. ut' lêki m(i)l(o)sti obraza n' ravna¹²³ i¹²⁴ v
29. zleze nъ d'revo¹²⁵ suhomornoe¹²⁶ tače sl(a)v
30. i êže ijudêiskago slieniemъ¹²⁷ svoim
31. prostručъ bljuženie¹²⁸ že ispravla¹²⁹ vi[š]
32. nim' podobstviem'¹³⁰. *rêš(ponъ)*. Dom'¹³¹ moi dom' m(o)l(i)
33. tvi nъr(e)čet' se g(lago)l(e)тъ g(ospod)ъ i v' nem vsakъ pros[e]
34. primet'¹³² i iče¹³³ obrečet'¹³⁴ tl'kućumže o(t)vrz
35. et se. *b(er)š(ъ)*. prosite i primete ičeite i obrečete¹³⁵
36. I sego radi is(us)a va vn'jutrn'ni¹³⁶ dom' pr
37. iêтъ nъ stanъ.¹³⁷ I dobrê vzlêze nъ dr
38. êvo¹³⁸ drêvo dobroe plodъ dobarъ
39. stvorilo bi i n' ravъ¹³⁹ urizan¹⁴⁰ masl

F 1c

1. ini [divi]e i protivu n(°)ravu vciple
2. nъ [v do]broju maslinu da plod' z(a)k(o)na

¹¹⁹ BrN2 353c niedinъ.

¹²⁰ BrN2 353c add. bo.

¹²¹ BrN2 353c pr(o)r(o)ci.

¹²² BrN2 353c omit.

¹²³ BrN2 353c naravnago.

¹²⁴ BrN2 353c omit.

¹²⁵ BrN2 353c drêvo.

¹²⁶ BrN2 353c sukomornoe.

¹²⁷ BrN2 353c slêeniemъ.

¹²⁸ BrN2 353c blueni.

¹²⁹ BrN2 353c ispravljue.

¹³⁰ BrN2 353c odmah nastavlja: I sego radi... stanъ, a onda ima rešpon (responzorij) i berš (stih).

¹³¹ BrN2 353c pogrešno ima: Momъ.

¹³² BrN2 353c priemletъ.

¹³³ BrN2 353c ičei.

¹³⁴ BrN2 353c obretaet'.

¹³⁵ BrN2 353c omit responzorij i vers (32–35) poslije riječi stanъ u BrB.

¹³⁶ BrN2 353c v' vnutrni.

¹³⁷ BrN2 353c I sego – stanъ (36–37) je u BrN2 nastavljeno poslije podobstviemъ (32).

¹³⁸ BrN2 353c dodaje da.

¹³⁹ BrN2 353c naravъ.

¹⁴⁰ BrN2 353c urêzanъ.

3. [mogal] bi prinesti.¹⁴¹ Koren bo s(ve)ti i a
4. će k[i]ti neplodne¹⁴² ihže sl(a)vu¹⁴³ plo
5. [dov]itu ljudi êzikъ veroju¹⁴⁴ vskreš
6. [eniê] lêki eterago t(ê)lêse¹⁴⁵ vzdviž
7. [enie]m' prêidu¹⁴⁶. I se mužъ imenem' zak
8. [hêi] nъ drêvi¹⁴⁷ sukomornêem' slêpa
9. [cъ na] puti ejuže¹⁴⁸ edinogo g(ospod)ъ m(i)l(o)srdo
10. v[at]i čekaetъ¹⁴⁹ rêš(ponъ). Kamenie drago¹⁵⁰ v'se
11. s[tê]ni tvoe. I stlpi er(u)s(o)l(i)mscim(ъ)¹⁵¹ drazi¹⁵² ukr
12. še[ni] sazidajut'¹⁵³ se. b(e)rš(ъ). vrata er(u)s(o)l(i)mska
13. [s]afira¹⁵⁴ i zmaragda sazidajut'¹⁵⁵ se ot kam
14. [enia] dragago¹⁵⁶ v'se oh(r)ъ(st)nie steni ego¹⁵⁷.
15. [A d]rugoga iscêlajučъ uprašaeť
16. a drugoga prebivaniemъ svoee lju
17. bvi častit'¹⁵⁸ k d'rugomu se nebe
18. [e]nъ bediditъ (sic!)¹⁵⁹. Vidêše bo obil
19. anъ stanъ sučъ svoee mazde. Ibo n
20. [e oč]e glasъ sliša zovučago i tъ
21. ko.¹⁶⁰ V istinu ni slêpca onogo lêk
22. i slêdeči¹⁶¹ ničago s'koro ostava

¹⁴¹ BrN2 353c–d da mogal bi plod z(a)k(o)na prinesti.

¹⁴² BrN2 353d nepolznie.

¹⁴³ BrN2 353d v sl(a)vu.

¹⁴⁴ BrN2 353d vêroju.

¹⁴⁵ BrN2 353d tle.

¹⁴⁶ BrN2 353d preide.

¹⁴⁷ BrN2 353d drevê.

¹⁴⁸ BrN2 353d egože.

¹⁴⁹ BrN2 353d omit responsorija i versa nego nastavlja dalje s retkom 16 u BrB.

¹⁵⁰ BrN2 353d dragoe.

¹⁵¹ BrN2 353d ersmci.

¹⁵² BrN2 353d kamniemъ predragimъ.

¹⁵³ BrN2 353d sâzidajut'.

¹⁵⁴ BrN2 353d sapira.

¹⁵⁵ BrN2 353d sâzijut.

¹⁵⁶ BrN2 353d predragago.

¹⁵⁷ BrN2 353d vse stêni okr'stnie ego. Dalje nastavlja: .čte. V istinu... (BrB 21. redak).

¹⁵⁸ BrN2 353d nastavlja s retkom 15 u BrB.

¹⁵⁹ BrN2 353d bêditъ.

¹⁶⁰ BrN2 353d ovdje ima responsorij i stih iz BrB 10.–14. retka.

¹⁶¹ BrN2 353d stideči.

23. š]e i prêminuti vidim' se k' b(o)g(a)to
24. mu čekaemъ ego čekal' e(stъ) g(ospod)ъ. Uprosi
25. m' ego êk(o) uprosi h(r)ъ(stъ)¹⁶². mi uprašaem' êk
26. nêvimъ uprosi onъ êk(o) iže znaše. Mî
27. [upr]osimъ¹⁶³ da uvêmъ o(t)kudu iscêl
28. [enъ] b(i)si.¹⁶⁴ *rêš(ponъ)*. Kol' vzljublena sela tvoê g(ospod)i.
29. s[ilъ] želaet'¹⁶⁵ iskončavaet' se d(u)ša mo
30. [ê] V dvori g(ospod)ni. *b(er)š(ъ)*. B(la)ž(e)ni živuče v' domu
31. [tvoe]m' g(ospod)i. *k mat(utinê) i g(o)d(inê) an(tiponъ)*. Domu tvoemu podo
32. [ba]jet' s(ve)tina g(ospod)i v dl'gotu dni. *an(tiponъ)*. Domъ
33. [moi] dom' molitvi nъr(e)čet' se. *an(tiponъ)*. Se e(stъ) domъ g(ospod)ъnъ
34. [kr]êp'ko sazdan'¹⁶⁶ i dobro osnovan' nъ¹⁶⁷ tv
35. [rd]ê kamene. *an(tiponъ)*. Dobro osnovan' e(stъ) dom' g(ospod)ъnъ
36. [na] tvrdê kamene¹⁶⁸. *an(tiponъ)*. kamenie prêdragoe¹⁶⁹ v'
37. êm' zidan'i stlpi er(u)s(o)l(i)msci¹⁷⁰ drazi¹⁷¹
38. [...] ¹⁷² Vidêh' gr(a)dъ *Im(a)nъ*¹⁷³ Togo nugal'na
39. [go]¹⁷⁴ kraê kam(en)em'¹⁷⁵ h(rъst)ъ¹⁷⁶ iže zd'ržit'¹⁷⁷ obi

F 1d

1. steni¹⁷⁸ togo h(rъst)a priêl'¹⁷⁹ e(stъ) sa s(ve)ti d
2. om'¹⁸⁰ Vsa ta b(og)u s(ve)ta i ljuba¹⁸¹ pl'na pêsn

¹⁶² BrN2 353d i h(rъst)ъ.

¹⁶³ BrN2 353d uprašaemъ êk(o).

¹⁶⁴ BrN2 353d nastavlja tekst dalje (27–35), BrB nema toga nastavka.

¹⁶⁵ BrN2 353d želêetъ.

¹⁶⁶ BrN2 354a съzidanъ.

¹⁶⁷ BrN2 354a na.

¹⁶⁸ BrN2 354a kamenê.

¹⁶⁹ BrN2 354a dragoe.

¹⁷⁰ BrN2 354a nastavlja: къmniemъ predragim' ukršni sazijut se.

¹⁷¹ BrN2 354a omit.

¹⁷² BrN2 354a omit ništa.

¹⁷³ BrN2 354a omit Himan ročinje: *Urbs beata Jerusalem*.

¹⁷⁴ BrN2 354a ugl'nago.

¹⁷⁵ BrN2 354a kamene.

¹⁷⁶ BrN2 354a ha.

¹⁷⁷ BrN2 354a vsa držitъ.

¹⁷⁸ BrN2 354a omit.

¹⁷⁹ BrN2 354a prielъ.

¹⁸⁰ BrN2 354a omit.

¹⁸¹ sta i ljuba. BrN2 354a ima: ljuba i sta.

3. i i¹⁸² m(i)l(o)sti i ti¹⁸³ sl(a)vetъ togo b(og)a iže
4. imat' tri imena a edinъ b(og)ъ. O višni b(ož)e¹⁸⁴
5. ti um(i)lenъ budi v sê m' domu s(ve)têe
6. m'¹⁸⁵ priêm'¹⁸⁶ n(a)še prošenie i ono tvoe blinie
7. nъ¹⁸⁷ n(a)sъ izlêi. Sadê vskъ svoe proše
8. nie da utegnet'¹⁸⁸ priobrêsti i ud'rž
9. ati sъ s(ve)timi vêč'ni¹⁸⁹ dom' prinesenъ
10. priêti pokoi. Sl(a)va čast'¹⁹⁰ edina b(og)u o(tъ)c
11. u i s(i)nu i čъstnomu parakl(i)tu emuže
12. hv(a)la¹⁹¹ i vlastъ v v(ê)čnie v(ê)ki am(e)n(ъ). *b(e)rš(ъ)*. Se
13. e(stъ) dom' g(ospodъ)nъ kr(ê)p(ko).¹⁹² *k b(lagoslovle)n(ъ) an(tipon)ъ* Zakheju pospešai s
14. e sniti.¹⁹³ êk(o) d(a)n(a)sъ v' domu tvoem' podobaet'
15. biti¹⁹⁴ on' že pospêšae se snide i priêti v'
16. dom' svoi radue se. êk(o)¹⁹⁵ d(a)n(a)sъ domu semu ot b(og)
17. a sp(a)s(e)nie¹⁹⁶ stvoreno e(stъ) *A(lelu)ê¹⁹⁷ k t(e)rcê K(a)p(itu)l(ъ)* Vid
18. êh' gr(adъ). *rêš(ponъ)*. Domu tvoemu podobaet' s(ve)tina g(ospod)i.
19. *b(e)rš(ъ)*. V dl'gotu dni.¹⁹⁸ *b(e)rš(ъ)*. mêsto sie s(veto)¹⁹⁹ *K š(ek)s(te) k(a)p(itu)l(ъ)*
20. Slišahъ²⁰⁰ gl'sъ veli o(t) prêst(o)la²⁰¹ g(lago)ljučъ

¹⁸² BrN2 354a i hv(a)lъ.

¹⁸³ BrN2 354a ta.

¹⁸⁴ BrN2 354a gi be.

¹⁸⁵ BrN2 354a i ti budi umilenъ vs(e)mъ s(ve)tê mъ domu.

¹⁸⁶ BrN2 354a priemъ.

¹⁸⁷ BrN2 354a na.

¹⁸⁸ BrN2 354a da utegnetъ svoe prošenie umjesto svoe... utegnet'.

¹⁸⁹ BrN2 354a v' vêčni.

¹⁹⁰ BrN2 354a čъstъ.

¹⁹¹ BrN2 354a e hv(a)la.

¹⁹² BrN2 354a krêpko sъzidanъ. I dobr.

¹⁹³ BrN2 354a pospêšae se slêzi.

¹⁹⁴ BrN2 354a mi biti.

¹⁹⁵ BrN2 354a omit.

¹⁹⁶ BrN2 354a sp(a)senie ot b(og)a.

¹⁹⁷ BrN2 354a or(a)c(ia) b(ož)e iže.

¹⁹⁸ BrN2 354a dodaje sl(a)va.

¹⁹⁹ BrN2 354b omit nego ima: V nemž.

²⁰⁰ BrN2 354b I slišahъ.

²⁰¹ BrN2 354b prestla.

21. se krov' b(o)ži²⁰² č(lovêč)ski²⁰³ i prebudet' š' nimi²⁰⁴ i
22. ti ljudi ego budut' i ta b(o)gъ ihъ š' nimi
23. budet' b(o)gъ ihъ.²⁰⁵ *rêš(ponъ)*. Mêsto sie s(ve)to e(stъ) V ne
24. mže m(o)let se erêi. *b(e)rš(ъ)*. Za grêhi ljudi svoi
25. hъ.²⁰⁶ *b(e)rš(ъ)*. Se e(stъ) domъ *K n(o)nê k(a)p(itulъ)* I otaret' b(o)gъ v
26. se²⁰⁷ sl'zi²⁰⁸ o(t) očíju ihъ. i semrti ne budet'
27. k tomu ni plača ni vapla ni boleznî²⁰⁹
28. êk(o) prva prêidu.²¹⁰ i r(e)če sêdei nъ prês't(o)lê²¹¹
29. se nova tvorû vsa. *rêš(ponъ)*. Se e(stъ) dom' g(ospodъ)nъ Krê
30. pko sazidanъ *b(er)š(ъ)* I dobro osnovanъ e(stъ)²¹² nъ²¹³ tvrdê k
31. amenê²¹⁴ *b(er)š(ъ)*. Dobro osn(ovanъ). e(stъ) d(o)mъ g(ospodъ)nъ nъ²¹⁵ tvrd(ê)
k(a)m(ene) *K v(e)č(e)r(ni)*
32. *an(tiponъ)* Domu tvoemu *Ps(alъmъ)* R(e)če s *pr(o)č(i)mi*²¹⁶ *k'n(a)c* Hv(a)li
er(u)s(olime)
33. *K(a)p(itulъ)* Vidêhъ²¹⁷ *Im(a)n(ъ)* Gradъ s(ve)ti *b(e)rš(ъ)* Domu²¹⁸ tvoe(mu)
34. *K v(e)černi* *an(tiponъ)* Kol'²¹⁹ strašno e(stъ) mêsto sie visti
35. nu nêst' sadê ino krome dom' b(o)ži i vrata
36. n(e)b(e)ska.²²⁰ *Ta e(stъ) d(a)nъ tiadora m(u)č(eni)ka or(a)c(ia)*²²¹

²⁰² BrN2 354b b(o)žii.

²⁰³ BrN2 354b s č(loveč)ski.

²⁰⁴ BrN2 354b s nimi.

²⁰⁵ BrN2 354b i ta b(o)gъ s nimi budet ihъ.

²⁰⁶ BrN2 354b vsêhъ ljudi – umjesto: ljudi svoihъ.

²⁰⁷ BrN2 354b vs(a)ku.

²⁰⁸ BrN2 354b sl' zu.

²⁰⁹ BrN2 354b bolêzni.

²¹⁰ BrN2 354b mimo idutъ.

²¹¹ BrN2 354b sêde na prestlê.

²¹² BrN2 354b omit.

²¹³ BrN2 354b na.

²¹⁴ BrN2 354b kъmenê.

²¹⁵ BrN2 354b na.

²¹⁶ BrN2 354b omit.

²¹⁷ BrN2 354b dodaje gradъ.

²¹⁸ BrN2 354b krivo ima Pomu.

²¹⁹ BrN2 354b ima usklik: O koъ.

²²⁰ BrN2 354b nastavlja komunal za više mučenika: Na roenie množê m(u)č(e)n(i)kъ ili .a. (1) m(u)č(e)n(i)ka, dok BrB prelazi na sanktoral, točnije na blagdan svetoga Teodora koji se u BrN2 nalazi na 500 d.

²²¹ BrN2 500 25d: Nъ s(veta)go têodora. U vaticanskom brevijaru Code Slave 19 (BrV) na 368 b17. oracija počinje ovako: N(a) s(veta)go teodora m(u)č(enika).

37. B(ož)e iže ni b(la)ž(e)n(a)go tiodora²²² m(u)č(eni)ka tvoe
38. go isp(o)v(ê)diju sl(a)vnoju ob'emleši²²³ i z
39. ačičaeši dai²²⁴ n(a)мъ ego nauci²²⁵ prispêti²²⁶

F 2a

1. [v'zapi gl](a)somъ²²⁷ veliemъ rêki²²⁸ Nêstъ²²⁹ ino
2. go t'kmo edinъ rêsnî²³⁰ b(og)ъ iže vêrovati
3. mogal' se bi pod' s'²³¹ n(e)b(e)semъ. I egda valê
4. riênъ²³² sie izreče. staracъ onъ ičeze
5. ot očiju ihъ. Tъgda s(ve)ti vr'banъ kr'sti i.
6. i nauči i v'sêi²³³ vêri²³⁴ isprave.²³⁵ i otpus
7. ti ego k cecelii. ljubitel'no nauče
8. na.²³⁶ Prišad' že valêriênъ oblêčenъ
9. rizami bêlimi. ceceliju m(o)leču se
10. v ložnici²³⁷ obrete. i poli nu²³⁸ anj(e)la g(ospodъ)n
11. a stoeča krila imučъ²³⁹ s(vê)tla i zrakъ
12. plamenanъ svateč' se .b. (2)²⁴⁰ kruni²⁴¹ v' ruku

²²² BrN2 500 25d: têodora; BrV 368 18b: teodora.

²²³ BrB isp(o)v(ê)diju sl(a)vnoju ob'emleši; BrN2 sl(a)vnimъ isp(o)v(êd)aniemъ ograždaeši; BrV sl(a)vnimъ isp(o)v(ê)daniemъ ogračeši.

²²⁴ BrN2 podai; BrV podaždъ.

²²⁵ BrN2 nъslêdovaniemъ; BrV naslêdovaniemъ.

²²⁶ BrN2 i BrV prospêti; Ova molitva glasi malo drukčije u Br Lj 161 a/2 150c 25: Na s(veta)go têodora m(u)č(e)n(i)k(a). Or(a)cii. B(ož)e iže ni b(la)ž(e)n(a)go têodora m(u)č(e)n(i)ka tvoego. sl(a)vnimъ is(po)v(ê)daniem' ogražaeši i začičaeši. podai n(a)мъ ego naslêdovaniemъ prospêti.

²²⁷ Sve rekonstrukcije u uglatim zagradama su dalje prema BrLj 161 a/2.

²²⁸ BrLj 161 a/2 157c reki.

²²⁹ BrLj 161 a/2 nêstъ ba.

²³⁰ BrLj 161 a/2 omit.

²³¹ BrLj 161 a/2 omit.

²³² BrLj 161 a/2 valeriên'.

²³³ BrLj 161 a/2 vseî.

²³⁴ BrLj 161 a/2 vêrê.

²³⁵ BrLj 161 a/2 ispravê.

²³⁶ BrLj 161 a/2 ovdje ima rêš(ропъ), b(e)r(a)š(ъ), č(ъ)t(e)nie 157c 11–17, koji u BrB slijede kasnije.

²³⁷ BrLj 161 a/2 v ložnici m(o)leču se.

²³⁸ BrLj 161 a/2 nju.

²³⁹ BrLj 161 a/2 imuča.

²⁴⁰ BrLj 161 a/2 dvê.

²⁴¹ BrLj 161 a/2 krunê.

13. nosečъ bliskajuč²⁴² se rizami i liliu
14. mi bēlimi²⁴³ rēš(ponъ). ceceliē me k' v(a)mъ posla pa
15. [.m]te²⁴⁴ mnē s(ve)t(a)go vr'bana êk(o) k njêmu imam' ta
16. inaē ee g(lago)l(a)ti. b(er)š(ъ). Tъgda valêriēnъ idē k' p(a)pê
17. i[zn(a)]m(e)nie eže priēl' bē²⁴⁵ po nem' obrête s'(veta)go vrbana.²⁴⁶
18. Iže edinomu²⁴⁷ dastъ cecelii. A drugo
19. mu valêriēnu rēki. si kruni²⁴⁸ neporoč
20. nimъ src(e)mъ i čistimъ t(ê)lomъ hranita.
21. êk(o) iz raē b(o)žiē prinêsohъ eju k v(a)ma²⁴⁹. i se
22. vama zn(a)menie e(stъ). Nikoliže istleniē
23. [zrak]u eju budutъ²⁵⁰ c'vêti i nikoži ž
24. e²⁵¹ oskudêjutъ bl(a)gouhaniē sladost
25. ti. ni ot inogo vidêti mogut' se. ta
26. kmo ot têhъ²⁵² imže t'ko čistota ugod'n
27. a budetъ êk(o)že i v(a)ma iskušena e(stъ) ugo
28. dna.²⁵³ êko ti valêriēn e prista k' s(vê)tu
29. čistoti²⁵⁴ h(rъst)ъ posla me k t(e)bê s'(i)n b(o)ži.
30. [da kotero] ljubo izvoliši prošenie ul
31. [učiši] Onže slišavъ i²⁵⁵ pokloni se rek²⁵⁶
32. [ničtože mnē] v'sēmъ životê sla
33. [Ėe] pristoitъ t(ъ)kmъ êk(o) br(a)ta moego s'
34. [v'ršenie] grubo mnē e(stъ) da mene izba
35. [vlena] bližnago²⁵⁷ moego v' pagubê po
36. [gublenia] zru rēš(ponъ)²⁵⁸ Egda zora kon(a)cъ daēše

²⁴² BrLj 161 a/2 bliskajuči.

²⁴³ BrLj 161 a/2 157c 25 nastavlja dalje tekst: Iže edinu...

²⁴⁴ BrLj 161 a/2 157 d 2 da ukažete.

²⁴⁵ BrLj 161 a/2 omit.

²⁴⁶ BrLj 161 a/2 vrbana č(i)t(a)nie.

²⁴⁷ BrLj 161 a/2 157c edino.

²⁴⁸ BrLj 161 a/2 krunê.

²⁴⁹ BrLj 161 a/2 vam eju.

²⁵⁰ BrLj 161 a/2 budetъ.

²⁵¹ BrLj 161 a/2 nikoliže.

²⁵² BrLj 161 a/2 onêhъ.

²⁵³ BrLj 161 a/2 i ugodna. Počinje rezponzorij i vers.

²⁵⁴ BrLj 161 a/2 157d k' s(vê)tu čistoti prista.

²⁵⁵ BrLj 161 a/2 157d omit.

²⁵⁶ BrLj 161 a/2 157d emu i r(e)če.

²⁵⁷ BrLj 161 a/2 157d prisnago.

²⁵⁸ BrLj 161 a/2 157d nema rezponzorija nego tekst teče dalje.

37. b(la)ž(e)na ceceliê r(e)če Nu n(i)ne vitezi h(r̥sto)vi otv
38. rzite ubo²⁵⁹ dēla tamnaê i oblicite²⁶⁰ se
39. v[oružiê s(vê)tl]a. b(e)rš(ъ). ceceliê sp(a)s(e)nie²⁶¹ vzv

F 2b

1. ečajuči br(a)tii. i poučajuči e r(e)če *K m[at(utinê) i g(o)d(i)n(i) an(tiponъ)]*
2. Pojučimi organi ceceliê d(ê)va edinomu b(og)
3. u poêše rekuči b(u)di g(ospod)i srce moe i t(ê)lo moe ne[po]
4. skruneno da se ne postiju²⁶². *an(tiponъ) V[aleri]ênpъ ce*
5. celiju v'zložnici²⁶³ sa an]lomъ[m(o)leču se] ob
6. ete (sic!)²⁶⁴ *an(tiponъ)*. Ceceliê raba tvoê g[(ospod)i lêki p'čel]a
7. mnogo plod'na t(e)bê po rabota. *an(tiponъ) [bl(agosov)ju o(tъč]e*
8. g(ospod)a moego is(u)h(r̥st)a. êk(o) s(i)n(o)mъ tvoim' ogan' ugasi²⁶⁵ ot
9. strani moee *an(tiponъ)* Tri dn(i)mi posti kъ g(ospodo)vê m(o)l(a)š
10. e²⁶⁶ se. prošu g(ospod)i da stvoriši²⁶⁷ da dom' moi v'cr
11. kvъ post(av)iti²⁶⁸ se. *K b(lagoslovle)nъ an(tiponъ)*. Egda zora kona
12. cъ daêše ceceliê v'zapi rekuči. nu vi²⁶⁹
13. n(i)ne vitezi h(r̥sto)vi otvrzite ubo dēla t
14. am'naê. i oblicite²⁷⁰ se vъ oružiê s(vê)t(l)a.²⁷¹
15. *K v(e)č(e)rmî an(tiponъ)* Pojučimi or'(gani) *P(ê)smi ot d(i)v(ъ) k ju(trъni)*²⁷²
16. *ot s(veta)go klimanta p(a)pi m(u)č(enika) k v(eličitъ)*. *an(tiponъ) m(o)li*
17. m'²⁷³ se v'si kъ g(ospod)u is(u)h(r̥st)u i²⁷⁴ da isp(o)v(ê)dn(i)k(o)mъ svoim'
18. istočnikom²⁷⁵ bl(a)gi o(t)vvrzet'. *Or(aciê) B(ož)e iže ni*
19. obhodnimъ b(la)ž(e)n(a)go klimanta m(u)č(e)n(i)ka

²⁵⁹ BrLj 161 a/2 158b 1 omit.

²⁶⁰ BrLj 161 a/2 158b oblécite.

²⁶¹ BrLj 161 a/2 158b spêšaše.

²⁶² BrLj 161 a/2 158b postijju.

²⁶³ BrLj 161 a/2 158b vložnici.

²⁶⁴ BrLj 161 a/2 158b obrête i poli nju an]elъ g(ospodъ)ni stoeči.

²⁶⁵ BrLj 161 a/2 158b ugašepъ e(stъ).

²⁶⁶ BrLj 161 a/2 158b molaše se k' g(ospodo)vê.

²⁶⁷ BrLj 161 a/2 158b omit.

²⁶⁸ BrLj 161 a/2 158b post(av)it'.

²⁶⁹ BrLj 161 a/2 158b omit.

²⁷⁰ BrLj 161 a/2 158b oblécite.

²⁷¹ BrLj 161 a/2 158b or(a)c(ia) b(ož)e iže.

²⁷² BrLj 161 a/2 158b dodaje: a (sic!) k(a)p(i)t(u)l(ъ).

²⁷³ BrLj 161 a/2 158b molimo.

²⁷⁴ BrLj 161 a/2 158b omit.

²⁷⁵ BrLj 161 a/2 158b istočnikъ.

20. tvoego i arhierê²⁷⁶ prazdnikom' vese
21. eliši podai m(i)l(o)st(i)vê da egože rois
22. tvo č(ъs)temъ silu ubi muki ego da nъ
23. slêduemъ²⁷⁷. *Cecel(ie)*²⁷⁸ an(*tiponъ*) Dêva sl(a)vnaê e(van)j(e)li
24. e h(гъsto)vo v prsêhъ svoihъ nošaše²⁷⁹ i nikoliže d
25. anъ i nočъ ot gl(agolet)ъ m(o)l(i)t(a)vъ b(o)ž(ъ)stvenihъ²⁸⁰ ne prêsta
26. êše²⁸¹ *Ot s(ve)te felici(te)* Podai prosimъ vs(e)m
27. ogi b(ož)e da²⁸² b(la)ž(e)ne²⁸³ felicitate²⁸⁴ m(u)č(e)n(i)ce tv
28. oee prazdniki v' spominaemъ uteža
29. ni' ee začitim' se i m(o)l(i)tvami.²⁸⁵ *Priet*
30. *i siju or(a)c(iju) neže cecelie*²⁸⁶ *Nъ s(veta)go klimanta*
31. Klimantъ ot negože p(a)v(a)lъ ap(osto)lъ k pil
32. ipisemъ piše g(lago)l(e)tъ s klimento
33. mъ²⁸⁷ i s pročimi dêlat(ê)li moimi
34. ihže imena pisana sutъ v kn
35. igahъ životnihъ²⁸⁸ četvrti b(i)sku
36. pъ po b(la)ž(e)nomъ p(e)tri²⁸⁹. Obače linъ p(a)pa
37. drugi b(i)si. treti že anaklitъ ač
38. e sii mnozêhъ²⁹⁰ latinskihъ druž
39. êhъ²⁹¹ za p(e)tromъ ap(osto)lomъ mnêтъ biv'[še]

²⁷⁶ BrLj 161 a/2 158b arhierê.

²⁷⁷ BrLj 161 a/2 158b naslêdujemъ. Spomendan svete Felicitate: I spomenutie ot s(ve)te felicitati or(a)c(ia).

²⁷⁸ BrLj 161 a/2 158c 5: s(ve)te cecel(ie).

²⁷⁹ BrLj 161 a/2 158c vs(ъ)gda nošaše.

²⁸⁰ BrLj 161 a/2 158c b(o)ž(an)stvenihъ m(o)l(i)t(a)vъ.

²⁸¹ BrLj 161 a/2 158c Ovdje počinje: Na s(ve)t(a)go klimanta.

²⁸² BrLj 161 a/2 158c da iže.

²⁸³ BrLj 161 a/2 158c b(la)ž(e)nie.

²⁸⁴ BrLj 161 a/2 158c felicitati.

²⁸⁵ BrLj 161 a/2 158c nastavlja: ot s(ve)te Cecel(ie) anъ(tipona): Dêva slavna... BrB 2b 29.

²⁸⁶ BrLj 161 a/2 158c Nema ove cijele upute.

²⁸⁷ BrLj 161 a/2 158c kliman'tomъ.

²⁸⁸ BrLj 161 a/2 158c živ(o)ta.

²⁸⁹ BrLj 161 a/2 158c p(e)trê.

²⁹⁰ BrLj 161 a/2 158c mnozihъ.

²⁹¹ BrLj 161 a/2 158c družihъ.

F 2c

1. prežde klimenta pisa ot tela rimъ
2. ske²⁹² cr(ъ)kve²⁹³ koren't'skie²⁹⁴ zêlo prošp
3. ešnu (sic!)²⁹⁵ e[p(isto)li]ju êže oče v' množêhъ mêt
4. êhъ [očito] č(ъs)tet' se êže mnê vidit'
5. se [pisma] karterice²⁹⁶ ep(isto)lie êže pod
6. i[men(o)mъ ap(osto)]la p(a)vla videt se podob
7. n[a²⁹⁷ kli]mentъ²⁹⁸ rodomъ rimlaninъ ot str
8. ani celie gori ot o(ъ)ca fauština sê
9. di²⁹⁹ lêtъ .z. (9) m(êsec)a .b. (2) d(ъ)ni .i. (10)³⁰⁰ bsi že v vr(ê)
10. me gal'ba i vespisiêna³⁰¹ ot sudstv
11. a tragala i italika daže do d(e)v
12. etago vespesiêna i tita. Si egd
13. a mnogie knigi ljubvoju³⁰² vêri h(r)ъ(st)ên'
14. skoi čisti³⁰³ poslaľ bê mukoju v
15. ênča se.³⁰⁴ Si stvori v .ž. (6) stranъ razd
16. êliti pisce izbranie ver'nie³⁰⁵ crk
17. venie iže dêênie m(u)č(en)kъ pečal'no i dr'
18. zo³⁰⁶ edinъ každo ihъ postranê svoje
19. i ljubitl'no iz'obrêčet'. si stvori
20. .b. (2) ep(isto)lii iže katolici nъricaet se³⁰⁷
21. Si zap(o)v(i)diju b(la)ž(e)n(a)go p(e)tra priêtъ crkvъ
22. istroenie arhierêistva³⁰⁸ êk(o)že bê

²⁹² BrLj 161 a/2 158c rimskie.

²⁹³ BrLj 161 a/2 158c cr'kve k cr'kvê.

²⁹⁴ BrLj 161 a/2 158c korêni'tskoi.

²⁹⁵ BrLj 161 a/2 158c prospêš'nu.

²⁹⁶ BrLj 161 a/2 158c kartorice (usporedi s BR CR 144: *videtur tituli characterii epistule*) isto ima i Pašmanski brevijar 283c 18–19.

²⁹⁷ BrLj 161 a/2 158c podobna. č(tenie).

²⁹⁸ BrLj 161 a/2 158c klimant'.

²⁹⁹ BrLj 161 a/2 158c sêdê.

³⁰⁰ BrLj 161 a/2 158c .a.i. (11).

³⁰¹ BrLj 161 a/2 158c gal'bana i ves'pesiiêna.

³⁰² BrLj 161 a/2 158d ljubviju.

³⁰³ BrLj 161 a/2 158d kr'st'ênie često.

³⁰⁴ BrLj 161 a/2 158d se. č(ъ)t(a)nie.

³⁰⁵ BrLj 161 a/2 158d izbran'ne i vêr'ne.

³⁰⁶ BrLj 161 a/2 158d gorazdo.

³⁰⁷ BrLj 161 a/2 158d katolicê naricajut' se.

³⁰⁸ BrLj 161 a/2 158d arierêistva.

23. emu ot g(ospod)a is(u)h(rъst)a stol' prѣdanъ³⁰⁹ ili por
24. učenъ³¹⁰ t(ъ)ko v ep(isto)lii êže k' êkovu pis
25. ana e(stъ) êk(o)že emu obečano e(stъ) o(t) b(la)ž(e)n(a)go
26. p(e)tra cr(ъ)kvъ obrečeši.³¹¹ Kliman't' u
27. bo ap(osto)likъ etera muža prošeniem' ž
28. eni ego oslêpalša i ogl(ъ)hša³¹² za
29. pregrešenje ego zdrava³¹³ stvori. I pr
30. očaê³¹⁴ čudesa mnoga tvoraše³¹⁵ v' gra
31. dê rimê. êk(o)že v pročiъ mêtstihъ³¹⁶ pl
32. nêe pisano e(stъ). Potomъ posla atiê³¹⁷
33. listi k' troênu c(êsa)ru. i vzvêsti e
34. mu vsa stvoreniê v pismêhъ o kl
35. iman'te.³¹⁸ Pisanie že sice g(lago)l(a)še.
36. Vîjъ c(êsa)ru êk(o) klimant êzikъ naš'
37. sablažnaetъ i narodъ. svêdoka
38. na nъ obresti ne možemъ³¹⁹ t(ъ)gda tro
39. ênъ posla³²⁰ listi k tiênu reki. Do

F 2d

1. stoit' emu ili povinuti se b(ogo)mъ n(a)šimъ
2. ili na onъ pol' mora pustinskago [v]ez
3. enu biti. priležeču heronsku gra[du]
4. I egda trojanъ p(ove)l(e)nie sie utvrdi poš'l
5. aše³²¹ mamertinъ³²² da bi klimantъ vol'

³⁰⁹ BrLj 161 a/2 158d predanъ.

³¹⁰ BrLj 161 a/2 158d preporučen'.

³¹¹ BrLj 161 a/2 158d izobrečeši. č(ъ)t(e)n(ie).

³¹² BrLj 161 a/2 158d ženi ego Têodori oslêp'êvši i ogl'h'si.

³¹³ BrLj 161 a/2 158d pregrêšenje ee zdravu.

³¹⁴ BrLj 161 a/2 158d ina.

³¹⁵ BrLj 161 a/2 158d tvoraše b(la)ž(e)ni klimantъ.

³¹⁶ BrLj 161 a/2 158d i v pročiъ mêtstêhъ.

³¹⁷ BrLj 161 a/2 158d atinъ.

³¹⁸ BrLj 161 a/2 158d klimantê. č(ъ)t(e)n(ie).

³¹⁹ BrLj 161 a/2 158d i narod' na nъ sv(ê)dêtela obrêsti ne možet'.

³²⁰ BrLj 161 a/2 158d napisa.

³²¹ BrLj 161 a/2 159a 4: pomišlaše.

³²² Zloglasna Mamertinska tamnica iznad današnjeg rimskog Forumu. Tu su bili zatvoreni sv. Petar i Pavao. *The Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible*, Grand Rapids, 1976., IV, 655.

6. na zavezeniê neprosil³²³ nъраче³²⁴ b(ogo)mъ
7. pož'rl' bi.³²⁵ B(la)ž(e)ni že klimantъ podvi[z]a
8. še se i samogo sudiju nъ³²⁶ vêru h(гъsto)vo³²⁷ obr
9. ati i sam' pače iz' voli zavezenie
10. ljubiti ne³²⁸ žrêti idolom'. Veliko
11. že bl(a)g(o)dêтъ g(ospod)ъ klimantu t(ъ)ko p[od]
12. a êk(o) plakati se sudiju stvori i g(lago)l
13. ati. B(o)gъ emuže ti vsêmъ src(e)mъ služ
14. iši pomozì v' sêmъ napisanimъ ozl(a)m(ena)n(imъ) z
15. a slaniê. I nъr(e)če³²⁹ korabal' net(ъ)kmo³³⁰. na
16. ljudi³³¹ mnosi o(t) vernihъ ljudi³³² idu. Egdaže
17. doidu³³³ mêsta v dêli trenii mramorne
18. em³³⁴ bole .b.č.³³⁵ (2000) h(r)ъ(st)êni obretu. Dl(ъ)go vr(ê)me³³⁶
19. nъpisanie³³⁷ osuženi iže uzriše³³⁸ s(veta)go kl
20. imanta v'si edino d(u)šno plačuče pr
21. ed' nimъ³³⁹ g(lago)l(a)hu. M(o)li za nъ³⁴⁰ b(la)ž(e)ni klima
22. nte erêju h(гъsto)vъ da dostoini budem' ob
23. ečanie³⁴¹ h(гъsto)vimъ. On že³⁴¹ o(t)veča ne moimi
24. utežani g(ospod)ъ posla me k' v(a)mъ i v(a)šim' ob
25. en'čanie³⁴² (sic!) pričestnika me stvori. I u[t(eš)]

³²³ BrLj 161 a/2 159a nepriêlъ.

³²⁴ BrLj 161 a/2 159a parače.

³²⁵ BrLj 161 a/2 159a da pož'rl' bi.

³²⁶ BrLj 161 a/2 159a na.

³²⁷ BrLj 161 a/2 159a h(r'sto)vu.

³²⁸ BrLj 161 a/2 159a neže.

³²⁹ BrLj 161 a/2 159a nar(e)če.

³³⁰ BrLj 161 a/2 159a net'kmo.

³³¹ BrLj 161 a/2 159a i ljudi.

³³² BrLj 161 a/2 159a vêrnihъ muži.

³³³ BrLj 161 a/2 159a doidutъ.

³³⁴ BrLj 161 a/2 159a mramornêemъ.

³³⁵ BrLj 161 a/2 159a d'vu tisuču.

³³⁶ BrLj 161 a/2 159a l(ê)тъ.

³³⁷ BrLj 161 a/2 159a napisanie³³⁷.

³³⁸ BrLj 161 a/2 159a uzrêše.

³³⁹ BrLj 161 a/2 159a prêd nim plačuče se.

³⁴⁰ BrLj 161 a/2 159a ni.

³⁴¹ BrLj 161 a/2 159a č(ъ)ten(ie) Onže.

³⁴² BrLj 161 a/2 159a obvênčanie³⁴².

26. eniemъ trpeniê³⁴³ podavъ imъ razumê êk(o)
27. ot .e. (5) prpričъ. Nъ plêčiĥъ vodu³⁴⁴ no[šahu vsi] i
28. r(e)če. M(o)lite se vsi къ g(ospode)vê da o(t)[vrzetъ]
29. m(u)č(e)n(i)k(o)mъ i isp(o)v(ê)dn(i)k(o)mъ svoimъ is[točnikъ bl]
30. agi da o bl[agodarêĥъ ego v'zraduemъ s]
31. e i paki r(e)če. P[goraž'i kamenъ v' rus]
32. tini sinaiscêi m[oisêemъ i izved'i v]
33. odu tae³⁴⁵ n[(a)mъ neprêstajučee vodi poda]
34. i m(o)le[čû se s(ve)tomu klimantu êvi]
35. se emu agna[съ b(o)ži č(ъ)t(e)n(ie) Egdaže m(o)l(i)t'v' i]
36. splni v'zr[êvъ vidê na gorê agnacъ b(o)ži sto]
37. ečъ. Pod' n[egože nogoju istočnikъ ži]
38. v' iste[če idêže vidê agnacъ s]
39. toečъ tu [iskopaše vodu. sam že]

³⁴³ BrLj 161 a/2 159a trpêniê.

³⁴⁴ BrLj 161 a/2 159a pr(i)pričъ vodu na ramêĥъ.

³⁴⁵ BrLj 161 a/2 159b takôžde.

LATINSKA PARALELA

F 1a

1. quia³⁴⁶ nullis praecedentibus meritis per gratiam Dei
2. meruimus fieri templum Dei, quantum possumus,
3. cum ipsius adjutorio laboremus,
4. ne Dominus noster in templo suo,
5. hoc est, in nobis ipsis inveniatur, quod
6. oculos suae majestatis offendat.
7. *R(esponsorium)*. Orantibus in loco isto, Dimitte peccata
8. populi tui Deus, et ostende eis viam bonam, per quam
9. ambulent, et da gloriam in loco isto. *V(ersus)*. Qui regis
10. Izrael, intende, qui deducis velut ovem Joseph,
11. qui sedes super Cherubim.³⁴⁷ Sed habitaculum cordis
12. nostri evacuetur vitiiis, et virtutibus repleatur:
13. claudatur diabolo, et aperiatur
14. Christo: et ita laboremus, ut nobis bonorum
15. operum clavibus januam
16. regni coelestis aperire possimus.
17. Sicut enim malis operibus, quasi
18. quibusdam seris ac vectibus, vitae
19. nobis janua clauditur; ita absque dubio
20. bonis operibus aperitur. Et ideo
21. fratres carissimi, unusquisque
22. consideret conscientiam suam, et quando se
23. aliquo crimine vulneratum esse cognoverit,
24. prius orationibus, jejuniis, vel eleemosynis
25. studeat mundare conscientiam suam,
26. et sic eucharistiam preasumat accipere. *R(esponsorium)*.
27. O quam metuendus est locus iste: Vere non est
28. hic aliud, nisi domus Dei, et porta coeli. *V(ersus)*. Hec est
29. domus Domini firmiter aedificata, bene fundata est
30. supra firmam petram.³⁴⁸ Si enim agnoscens reatum
31. suum,³⁴⁹ ipse se a divino altari subtraxerit,
32. cito ad indulgentiam divinae misericordiae

³⁴⁶ *Breviarium Romanum, Pars autumnalis*, Typis Regiae Universitatis Hungaricae, Budae MDCCCXIV. In
Dedicatione Ecclesiae, CXLVII. CXLVI b: Sermo S. Augustini Episcopi. Serm. 252. de Tempore. Lectio IV.
Dalje BR.

³⁴⁷ BR dodaje: Dimitte. Responsorij, versus (dalje R. i V.), i opis bazilike Spasitelja, 601.

³⁴⁸ BR dodaje: Vere. R. i V.: 602 te CXLVII prije VII. Lectio.

³⁴⁹ BR: Augustin, Lectio VI.

33. perveniet. Quia sicut, qui se exaltat, humiliabitur;
34. ita e(st) contrario, qui se humiliat,
35. exaltabitur. Qui enim, sicut dixi, agnoscens
36. reatum suum, ipse se humiliter ab altari
37. Ecclesiae pro emendatione vitae renovere
38. voluerit, ab aeterno illo et coelesti
39. convivio excommunicari penitus

F 1b

1. non timebit.³⁵⁰ Rogo vos fratres diligenter
2. attendite, si ad mensam cujuscumque potentis hominis
3. nemo presumit cum vestibus conscissis
4. et inquinatis accedere
5. quanto magis a convivio aeterni regis, id est
6. ab altari Domini debet se unusquisque invidiae vel odii veneno percussus, iracundiae
furore repletus, cum reverentia, et humilitate subtrahere.³⁵¹
7. Mane surgens Jacob erigebat lapidem
8. in titulum, fundens oleum desuper, votum vovit Domino:
9. Vere locus iste sanctus est, et ego nesciebam. *V(ersus)*.
10. Cumque evigilasset Jacob de somno, ait.³⁵²
11. *In tertio Nocturno An(tiphona)*. Qui habitat in adjutorio
12. Altissimi, in protectione Dei coeli commorabitur. *Psalmus (90)*.
13. Qui habitat. *An(tiphona)*. Templum Domini sanctum est, Dei structura
14. est, Dei aedificatio est. *Psalmus (95)*. Cantate
15. *An(tiphona)*. Benedicta gloria Domini de loco sancto suo.³⁵³
16. *Psalmus (98)*. Dominus regnavit. *V(ersus)*. Hec est domus Domini firmiter
17. aedificata. *R(esponsorium)*. Bene fundata est supra firmam petram. Secundum Lu-
cam.³⁵⁴
18. In illo tempore: ingressus Jesus perambulabat Jericho.
19. Et ecce vir nomine Zachaeus, et hic
20. princeps erat publicanorum, et ipse dives. Et reliqua.³⁵⁵
21. Zachaeus statura pusillus, hoc est, nulla nobilitatis
22. ingenitae dignitate sublimis,
23. exiguus meritis, sicut
24. populus nationum, audito Domini Salvatoris adventu,

³⁵⁰ Prestaje BR i počinje Migne, *Patrologia Latina*, 39, 2167.

³⁵¹ Prestaje Migne, nastavlja se BR.

³⁵² BR ima Vere. Gloria Patri. Vere.

³⁵³ BR, CXLIX.

³⁵⁴ BR, Lectio VII. Cap. 19.

³⁵⁵ BR, Homilia S. Ambrosii Episc. Lib. 8. in Lucam prope fin.

25. quem sui non receperant, videre
26. cupiebat. Sed nemo facile Jesum videt:
27. nemo potest Jesum videre
28. constitutus in terra. Profetas, non legem
29. habebat, tanquam formae gratiam naturalis,
30. adscendit in sycomorum, vanitatem scilicet
31. Judaeorum vestigio suo protegens,
32. errata quoque corrigens
33. superioris aetatis: *R(esponsorium)*. Domus mea, domus
34. orationis vocabitur, dicit Dominus: in ea omnis, qui
35. petit, accipit; et qui quaerit, invenit: Et pulsanti
36. aperietur. *V(ersus)*. Petite, et accipietis: quaerite, et invenietis. Et.
37. ideo Jesum in interioris domus
38. recepit hospitio.³⁵⁶ Et bene adscendit in arborem
39. ut arbor bona bonos fructus faceret: ac naturali excisus oleastro,

F 1c

1. et contra naturam insertus
2. in bonam olivam, fructus
3. posset legis adferre. Radix enim sancta, etsi
4. rami inutiles: quorum infructuosam gloriam
5. plebs gentium fide resurrectionis,
6. quasi quadam corporis elevatione
7. transcendit. Zachaeus
8. ergo in sycomoro, caecus
9. in via: quorum alterum Dominus miseraturus
10. expectat. *R(esponsorium)*.³⁵⁷ Lapidis pretiosi omnes
11. muri tui: Et turres Jerusalem gemmis
12. aedificabuntur. *V(ersus)*. Portae Jerusalem
13. ex saphiro et smaragdo aedificabuntur, et ex
14. lapide pretioso omnis circuitus muri ejus.
15. alterum mansionis suae claritate nobilitat;
16. alterum sanaturus interrogat,³⁵⁸
17. apud alterum se non invitatus invitat.
18. Sciebat enim uberem hospitii sui esse mercedem.
19. Sed tamen etsi nondum vocem
20. invitantis audierat, jam viderat affectum.³⁵⁹

³⁵⁶ BR počinje Lectio VIII.

³⁵⁷ BR, str. CLI.

³⁵⁸ BR: Et turres. Gloria Patri. Et turres.

³⁵⁹ BR počinje Lectio IX. na str. CLI.

21. Verum ne caecum illum tanquam fastidiosi
22. pauperum cito reliquisse
23. videamur, et transisse ad divitem,
24. expectemus eum, quia expectavit et Dominus: interrogemus
25. eum, quia interrogavit et Christus. Nos interrogemus, quia
26. nescimus: ille, quia noverat. Nos
27. interrogemus, ut sciamus, unde iste curatus
28. sit?³⁶⁰ Quam dilecta tabernacula tua, Domine
29. virtutum concupivit et deficit anima mea
30. in atrio Domini. *V(ersus)*. Beati qui habitant in domo
31. tua, Domine.³⁶¹ Domum tuam Domine
32. decet sanctitudo in longitudinem dierum. *An(tiphon)a*. Domus
33. mea, domus orationis vocabitur. *An(tiphon)a*. Haec est domus Domini
34. firmiter aedificata, bene fundata est supra
35. firmam petram. Bene fundata est Domus Domini
36. supra firmam petram. *An(tiphon)a*. Lapides pretiosi
37. omnes muri tui, et turres Jerusalem gemmis
38. aedificabuntur. Vidi civitatem. *Hymnus*.³⁶²
39. fundamentum Lapis Christus missus est qui parietum compage in utroque

F 1d

1. nectitur, Quem Sion sancta suscepit In quo credens permanet.
2. Omnis illa Deo sacra Et dilecta civitas
3. Plena modulis in laude Et canone jubilo
4. Trinum Deum unicumque Cum fervore praedicat.
5. Hoc in templo summe Deus adveni;
6. Et clementi bonitate Precum vota suscipe; largam benedictionem
7. Hic effunde jugiter.
8. Hic promereantur omnes Petita acquirere
9. Cum sanctis perenniter Paradisum introire
10. Translati in requiem. Gloria et honor Deo Usquequaque Altissimo
11. Una Patri Filioque Inclyto Paraclito,
12. Cui laus est et potestas Per Aeterna saecula.³⁶³ Amen. *V(ersus)*. Haec
13. est domus Domini firmiter aedificata. *Ad Benedictus Antiphona*. Zachaeae festinans
14. descende, quia hodie in domo tua oportet me manere:
15. at ille festinans descendit, et suscepit illum

³⁶⁰ Počinje *Corpus IV*, 7458. *Rječnik crkvenoslavenskog jezika hrvatske redakcije*, Staroslavenski institut, Zagreb, mjesni katalog BrN2.

³⁶¹ Nastavlja se BR na str. CLI.

³⁶² Bergier, 85.

³⁶³ Opet se nastavlja BR.

16. gaudens in domum suam. Hodie huic domui
17. salus a Deo facta est, alleluja. *Ad tertiam capitulum.*
18. Vidi civitatem. *R(esponsorium) breve.* Domum tuam Domine, Decet sanctitudo.
19. *V(ersus).* In longitudinem dierum. *V(ersus).* Locus iste sanctus est. *Ad Sextam Capitulum.*³⁶⁴
20. Et audivi vocem magnam de throno dicentem:
21. ecce tabernaculum Dei cum hominibus, et habitabit cum eis,
22. Et ipsi populus ejus erunt, et ipse Deus cum eis
23. erit eorum Deus. *R(esponsorium).* Locus iste sanctus est, In
24. quo orat sacerdos. *V(ersus).* Pro delictis et peccatis populi.
25. *V(ersus).* Haec est domus. *Ad Nonam Capitulum.*³⁶⁵ Et absterget Deus
26. omnem lacrymam ab oculis eorum: et mors ultra non erit,
27. neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra,
28. quia prima abierunt. Et dixit, que sedebat in throno:
29. ecce nova facio omnia. *R(esponsorium) br(eve).* Haec est domus Domini,
30. Firmiter aedificata. *V(ersus).* Bene fundata est supra firmam
31. petram. *V(ersus).* Bene fundata est domus Domini. *R(esponsorium).* Supra firmam petram.
32. *Ad Vesp(eras).* *A(ntiphona).* Domum tuam. *Ps(almus).* Dixi.³⁶⁶
33. *Capitulum.* Vidi. *Hymnus.* *Urbs beata.* *Versus.* *Domum tuam.*
34. *Ad Magnificat Antiphona.* O quam metuendus est locus iste!
35. Vere non est hic aliud, nisi domus Dei, et porta
36. coeli. *Deinde S. Theodori Martyris. Oratio.*³⁶⁷
37. Deus, qui nos beati Theodori martyris tui
38. confessione gloriosa circumdas, et
39. protegis: praesta nobis ex ejus imitatione proficere³⁶⁸

F 2a

1. Tu(n)c³⁶⁹ Valerianus voce magna clamavit dice(n)s: No(n)
2. est aliud q(uo)d verius possit credi
3. sub celo. Eu(m)que hec dixisset Valerianus:
4. ille senex ab oculiseor(um) elapsus est.
5. Tunc s(an)c(t)us Urbanus bapticavit eum:
6. et docens illu(m) o(mn)em fidei regula(m) remisit eu(m):

³⁶⁴ Apoc. 21.

³⁶⁵ Apoc. 21.b.

³⁶⁶ Taj redak je rekonstruiran na temelju glagoljskoga teksta.

³⁶⁷ BR, 599.

³⁶⁸ BR: et oratione fulciri. Per Dominum. 599.

³⁶⁹ Ovdje počinje paralela uzeta iz *Breviarium de Camera*, Venetiis 1521., Bibliotheca apostolica Vaticana, Folio C. 12, f. 142 d, 22. (Dalje BC).

7. ad Ceciliam diligenter instructu(m).
8. Venie(n)s igit(ur) Valerianus indutus
9. ca(n)didis vestimentis: Ceciliam
10. intra cubiculum ora(n)te(m) invenit: et sta(n)tem iuxta ea(m) angelum domini
11. pennis fulge(n)tibus alas habente(m): et fla(m)meo
12. aspectu radiantem: duas coronas ferentem in
13. manibus coruscantes rosis et liliis
14. albescentes.³⁷⁰ *R(esponsorium)*. Caecilia me misit ad vos, ut ostendatis
15. mihi sanctum Antistitem: quia ad ipsum habeo
16. secreta, quae perferam. *R(esponsorium)*. Tunc Varirian perrexit,
17. et signo, quod acceperat, invenit sanctum Urbanum.³⁷¹
18. Quiq(ue) unam dedit Cecilie: alteram
19. Valeriano dicens. Ista coronas i(m)maculato
20. corde et mu(n)do corpore custodite:
21. q(uae) de paradiso dei eas ad vos attuli. Et hoc
22. vobis signu(m) erit. Nunq(uam) marcidum
23. aspectus sui adhibent florem: Nunq(uam)
24. sui minuunt suavitatem odoris:
25. nec ab alio videri poterunt nisi
26. ab his q(ui)bus ita castitas placuerit:
27. sicut et vobis probata e(st) placuis
28. Utq(ue) tu Valeriane co(n)sensisti consilio
29. castitatis: misit me (Christus) Filius Dei ad te:
30. ut qua(m) volueris petitione(m) insinues.
31. At ille audie(n)s adoravit et dixit.
32. Nihil mihi in hac vita dulcis extitit
33. q(uam) fratris mei affectus:
34. et ip(s)iu(s) mihi est ut me liberato:
35. germanu(m) meu(m) in p(er)iculo
36. p(ro)ditionis aspiciam. *R(esponsorium)*.³⁷² Dum aurora finem daret,
37. Caecilia exclamavit, dicens: eja milites Christi,
38. abjicite opera tenebrarum, et induimini
39. arma lucis.³⁷³ *V(ersus)*. Caecilia valedicens

³⁷⁰ BC ide dalje, a BrB prekida s responsorijem koji u BC nije potpun pa je uzet iz BR, 647b.

³⁷¹ Prestaje BR, nastavlja se BC.

³⁷² BC ide dalje, a BrB se prekida s responsorijem koji je uzet iz latinskoga teksta na drugome mjestu.

³⁷³ BC 649a – antifona za “Blagoslovljen”.

F 2b

1. fratribus et exhortans ait. Eya. Gloria. *V(ersus)*. Ora pro nobis. *Ad laudes ant(iphona)*.
2. Cantantibus organis. *R(esponsorium)*. Cantantibus
3. organis Caecilia Virgo in
4. corde suo soli Domino decantabat dicens: Fiat Do
5. mine cor meum et corpus meum immaculatum ut no(n) confundar.
6. *Ant(iphona)*. Caecilia famula tua Domine quasi apis tibi argumentosa deseruit.
7. Caecilia Domino decantabat dicens: fiat cor meum
8. immaculatum ut non confundar.
9. Idcirco triduum istud mihi poposci inducias
10. ut hanc Domum meam Ecclesiae nomine consecrarem
11. *Ad Benedictus Antiphona*. Dum aurora
12. finem daret, Caecilia exclamavit, dicens: eja
13. milites Christi, adjicite opera tenebrarum,
14. et induimini arma lucis.
15. *Ad Vesperas Antiphona*: Cantantibus organis. *Psalmi de Virginibus. CIV.*
16. *Ad Vesperas Antiphona*: Orante sancto Clemente. *Cap(itulum)*.
- 17.
18. ³⁷⁴
19. *Oratio*. Deus, qui nos annua beati Clementis Martyris
20. tui atque Pontificis solemnitate laetificat:
21. concede propitius; ut, cujus natalitia
22. colimus, virtutem quoque passionis
23. imitemur. Oremus
24. o(mn)es ad D(omi)num Iesum (Christum) ut confessoribus
25. suis fontis venas ap(er)iat
26. *Postea commemoratio S. Felicitatis M(artyris)*. *Oratio*. Praesta, quaesumus,
27. omnipotens Deus, ut beatae Felicitatis martyris
28. tuae solemnia recensentes, meritis
29. ipsius protegatur, et precibus. In sancti clementis pape e(t) martyris. (Hieronymus in libro illustrium virorum. L. I.) ³⁷⁵
30. Cleme(n)s de quo ap(osto)lus paulus scribe(n)s
31. ad philippe(n)ses ait. cum clemente e(t)
32. ceteris coadiutoribus meis:
33. quor(um) nomina scripta sunt
34. in libro vite: quartus post
35. petru(m) rome ep(iscopu)s: siq(ui)de(m) secu(n)dus linus
36. fuit: tertius anacletus.
37. Ta(m)etsi pleriq(ue) latinor(um):

³⁷⁴ U latinskim brevijarima nema ovih redaka.

³⁷⁵ BC, 143d 5 – 144d 20.

38. secu(n)du(m) post petrum ap(osto)l(u)m pute(n)t fuisse

F 2c

1. clementem. Scripsit ex p(er)sona
2. Romane eccl(es)ie ad eccl(es)iam corinthior(um) valde
3. utile(m) ep(istu)lam: que(m) etia(m) in non(n)ullis
4. locis publice legit(ur): q(ue) mihi videt(ur)
5. tituli characterii ep(istu)le q(uae)
6. sub pauli no(m)i(n)e ad hebreos fert(ur).
7. *Lectio secunda. 1.* Cleme(n)s natio(n)e romanus:
8. de regione Celio mo(n)te: ex patre faustino:
9. sedit annos nove(m): me(n)ses duos. dies X. Fuit aut(em)
10. t(em)p(or)ibus galbe e(t) vespasiani: a c(on)sulatu
11. tragali e(t) italici usq(ue) ad
12. vespasianum nonum et titu(m). Hic cu(m)
13. multos libros celo fidei e(t) chr(ist)iane
14. religio(n)is co(n)scriberet martyrio
15. coronat(ur). Hic fecit septem regiones
16. dividi notariis fidelibus ecclesie:
17. q(ui) gesta martyrum sollicite e(t) curiose
18. unusquisq(ue) per regione(m) suam
19. dilige(n)ter p(er)quireret. Hic fecit
20. duas ep(istu)las: q(uae) catholice nominant(ur).
21. Hic ex p(ro)cepto beati petri suscepit
22. po(n)tificatu(m) eccl(es)ie gubernandu(m): sicut
23. ei fuerat a d(omi)no iesu chr(ist)o cathedra tradita vel
24. co(m)missa. T(ame)n in ep(istu)la que ad iacobu(m) scripta
25. est: qualiter ei co(m)missa est a b(ea)to
26. petro ecclesia reperies. Quicumque ab eo
27. visitatus est aeger: salvatus est.
28. Alii vero dicebant.
29. Magicis artibus ista faciens
30. Deorum nostrorum
31. virtutes evacuat.
32. Publium autem missa
33. relatione ad Trajanu(m)
34. Imperatorem dixit
35. Clemente(m) a populo
36. seditiosa vociferatione impeti.³⁷⁶

³⁷⁶ Redci 26–36 differt. *Breviarium ad usum cathedralis ecclesiae Zagrebiensis* – Viennae, Austriae, Typis Leopoldi Voigt, Universitatis Typography, MDCLXXXVII., *RII F-8⁰, 1541, primjerci a) i b), 17–25.

37. Tunc
38. traianus imp(er)ator
39. rescripsit debere eu(m)

F 2d

1. aut sacrificis consentire
2. aut tra(n)spositu(m) mare in heremo: q(uo)d adiacet
3. civitati sersone subire exilium.
4. Qua accepta auctoritate p(er)fectus
5. nolebat clemente(m) exilium petere:
6. s(ed) ut magis diis libamina exhiberet.
7. Sed beatus cleme(n)s conabat(ur) iudicis
8. a(n)i(mu)m ad fidem ch(rist)i co(n)vertere:
9. dice(n)s se magis exiliu(m) appetere q(uam)
10. diis sacrificare. Tantam deniq(ue) d(omi)n(u)s
11. s(an)c(t)o cleme(n)ti gr(ati)am tribuit: ut
12. fleret mamortin(us) urbis pr(ae)fectus ac
13. diceret. Deus tuus que(m) tu colis: ip(se)
14. te adiuvet in hac relegatio(n)e
15. exilii. Et delegavit ei nave(m): e(t) o(mn)ibus necesariis sup(er)impositis dimisit eu(m).
16. Repleta est aut(em) navis ta(m) de clero q(uam) de reliquo p(o)p(u)lo.
17. Religiosi enim viri multi secuti sunt eu(m). Cu(m) aut(em) p(er)venisset
18. ad locu(m) exilii: i(n)venit in ergastulis amplius q(uam) duo milia
19. chr(ist)ianos: diuturna ia(m) relegatio(n)e da(m)natos. Qui vide(n)tes sanctum
20. cleme(n)te(m) o(mn)es una voce
21. dixerunt. Ora p(ro) nobis b(ea)te et s(an)c(t)e
22. cleme(n)s: ut digni efficiamur
23. p(ro)missionibus chr(ist)i. Quibus s(an)c(t)us cleme(n)s respondit no(n) meis
24. meritis d(omi)n(u)s misit me huc: sed ad v(est)ra(m) corona(m) adduxit:
25. ut participes factus passionis vestre consolationis: doctrinam vobis
26. patientie intimassem. Didicit
27. autem ab eis: q(uam) de tertio miliario aqua(m) sibi suis humeris deportare(n)t.
28. Tu(n)c s(an)c(t)us cleme(n)s dixit. oremus o(mn)es
29. ad d(omi)n(u)m iesum chr(istu)m ut co(n)fessoribus
30. suis fontis venas a(per)iat:
31. qui percussit petram in deserto
32. fluxerunt aquae in abundantiam: ip(se)
33. nobis laticem affluentem impartiat: ut
34. de beneficiis eius gratulemur. Cu(m)q(ue) oratione
35. completa hinc inde circu(m)spiceret: vidit agnu(m)
36. stantem qui pede dextro erecto: quasi locu(m) s(an)c(t)o cleme(n)ti oste(n)deret.
37. vir autem Dei sub pede Agni

38. locum levi ictu percussit et
39. illico fons vivus inde emanavit.

RJEČNIK SVIH RIJEČI BANJSKOG ODLOMKA BREVIJARA

.b. (2) num., 5; 7	b(la)ž(e)nomъ, 6	bl]agi, 8	d(ê)va, 6
.b. .č. (2000) num., 8	<i>b(lagoslovle)n(ъ)</i> , 4	bo, 1; 2; 3	d(e)vetago, 7
.e. (6) num., 8	<i>b(lagoslovle)nъ</i> , 6	bole, 8	<i>d(i)v(ъ)</i> , 6
.i. (10) num., 7	b(o)g(a)тъ, 2	bolezni, 4	d(u)ša, 3
.z. (9) num., 7	b(o)g(a)tomu, 3	br(a)t(i)ê, 2	d(u)šno, 8
.ž. (7) num., 7	b(o)gъ, 4; 8	br(a)ta, 5	Da, 1; 3; 4; 5; 6; 8
	b(o)ž(ъ)stv(e)nago, 1	br(a)tiê, 1	daêše, 5; 6
a, 1; 3; 4; 5	b(o)ž(ъ)stvenihъ, 6	br(a)tii, 6	dai, 1; 4
<i>A(lelu)ê</i> , 4	b(o)ž(ъ)stvenuju, 1	bsi, 7	danъ, 6
agna[съ, 8	b(o)ži, 1; 2; 4; 5	budem', 8	dastъ, 5
am(e)n(ъ), 4	b(o)ži., 1	budet', 4	daže, 7
<i>an(tiponъ)</i> , 3	b(o)žie, 2	budetъ, 5	дъ, 1
<i>an(tipon)ъ</i> , 4; 6	b(o)žie, 5	budi, 4	dêênie, 7
<i>an(tiponъ)</i> , 2; 3; 4; 6	b(o)žieju, 1	budut', 4	dêl', 1
anaklitъ, 6	b(og)a, 2; 4	budutъ, 5	dêla, 5; 6
anj(e)la, 5	b(og)ъ, 1; 4; 5	c'vêti, 5	dêlat(ê)li, 6
anj(e)lomъ, 6	b(og)u, 4; 6	c(êsa)ra, 2	dêli, 1; 8
Aêe, 1; 2; 3; 6	b(ogo)mъ, 8	c(êsa)ri, 2	dêlo, 2
ap(osto)лъ, 6	b(o)ž(e), 1; 4; 6	c(êsa)rstviê, 1	Dêva, 6
ap(osto)likъ, 7	b(u)dí, 6	<i>Cecel(ie)</i> , 6	divije, 3
ap(osto)lomъ, 6	bê, 2; 5; 7	<i>cecilie</i> , 6	dl'gotu, 3; 4
ap(osto)]la, 7	bediditъ, 3	ceceliê, 5; 6	Dl(ъ)go, 8
arhierêê, 6	bêlimi, 5	cecелиi, 5	dn(i)mí, 6
arhierêistva, 7	bez, 1	ceceliju, 5; 6	dni, 3; 4; 7
atiên', 7	bi, 2; 3; 5; 8	celie, 7	do, 7
az', 2	biti, 1; 4; 8	cr(ъ)kve, 7	dobarъ, 2
	biv'[še], 6	cr(ъ)kvъ, 7	dobrê, 2
<i>b(e)rš(ъ)</i> , 3; 4; 5	bl(a)g(o)dêтъ, 8	cr(ъ)kvenie, 7	dobrihъ, 1
<i>b(er)š(ъ)</i> , 1; 2; 3; 4; 5	bl(a)gi, 6	crkve, 1	dobrimi, 1
b(i)si, 3; 6	bl(a)gimi, 1	crkvъ, 6; 7	dobro, 1; 2; 3; 4
b(i)skupъ, 6	bl(a)gouhaniê, 5		dobroe, 2
b(la)ž(e)n(a)go, 4; 6; 7	bl(agoslovle)na, 2		doidu, 8
b(la)ž(e)na, 5	blagi, 1	d'êvlu, 1	dom', 1; 2; 3; 4; 6
b(la)ž(e)ne, 6	blinie, 4	d'mъ, 4	domъ, 1; 2; 3; 4
B(la)ž(e)ni, 3; 8	bliskajuč', 5	d'revo, 2	domu, 1; 3; 4
	bližnago, 5	d'rugomu, 3	dostoêniê, 2
	bljujenie, 2	d'an(a)съ, 4	dostoini, 8
	bl[agodarêhъ, 8	<i>d(a)nъ</i> , 4	dostoit', 8
			do]broju, 3

dragago, 3	ep(isto)lii, 7	gl(agolet)ъ, 6	<i>Im(a)nъ</i> , 3
drago, 3	er'nie, 7	glasъ, 3	imam', 5
drazi, 3	er(u)s'l(i)mska, 3	gl](a)somъ, 5	imat', 2; 4
drêvi, 3	er(u)s(o)l(i)msci, 3	gori, 7	imъ, 8
drêvo, 2	er(u)s(o)l(i)msci-	gr(a)dъ, 3	imena, 4; 6
drugi, 6	m(ъ), 3	gr(adъ), 4	imenem', 3
drugoga, 3	er(u)s(olime), 4	Gradъ, 4	imenemъ, 2
drugomu, 5	erêhu, 2	gradê, 7	imučъ, 5
druzêhъ, 6	erêi, 4	gra[du], 8	imut', 2
dvoini, 1	erêju, 8	grêhъ, 1	imže, 5
dvori, 3	etera, 7	grêhi, 1; 4	ino, 1; 4
d]rugoga, 3	eterago, 3	grêhom', 1	inogo, 5
e, 5; 6	êvi, 1	grubo, 5	iče, 2
e(st) lat., 1	êzikъ, 2; 3; 7	h(r)ъ(st)ên'skoi, 7	ičeze, 5
e(stъ), 1; 2; 3; 4; 5;	e[p(isto)li]ju, 7	h(r)ъ(st)êni, 8	ičite, 2
7	eže, 5	h(r)ъ(stъ), 3	iosipa, 1
e(van)](e)lie, 6	êže, 2; 7	h(гъst)a, 4	is'plnit' se, 1
eda, 2	fauština, 7	h(гъst)ъ, 3; 5	is(u)h(гъst)a, 6; 7
edina, 4	felici(te), 6	h(гъst)u, 1	is(u)h(гъst)u, 6
edinpъ, 1; 4; 5; 7	felicite, 6	h(гъsto)vъ, 8	is(us)a, 2
edino, 8	g(lago)l(a)hu, 8	h(гъsto)vi, 5; 6	is(us)ъ, 2
edinogo, 3	g(lago)l(a)ti, 5	h(гъsto)vimъ, 8	iscêlajučъ, 3
edīnomu, 5; 6	g(lago)l(a)še, 7	h(гъsto)vo, 6; 8	iscêl[epъ], 3
ee, 5; 6	g(lago)l(e)tъ, 2; 6	herofime, 1	iskončavaet' se, 3
egda, 1; 2; 5; 6; 7; 8	g(lago)lati, 8	heronsku, 8	iskušena, 5
Egdaže, 8	g(lago)ljučъ, 4	hranita, 5	isp(o)v(ê)diju, 4
ego, 1; 3; 4; 5; 6; 7;	g(o)d(inê), 3	hv(a)la, 4	isp(o)v(ê)dn(i)k(o)-
8	g(ospod)a, 2; 6; 7	Hv(a)li, 4	mъ, 6; 8
egože, 2; 6	g(ospod)ъ, 1; 2; 3; 8	I, 1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8	isplni, 8
eju, 5	g(ospod)i, 3; 4; 6	i pron., 3; 5	isprave, 5
ejuže, 3	g(ospod)nъ, 2; 3	Ibo, 3	ispravla, 2
êk(o), 1; 2; 3; 4; 5;	g(ospod)ni, 3	idê, 5	isprazdnit' se, 1
6; 7; 8	g(ospod)u, 6	idemъ, 1	iste[če, 8
êk(o)že, 1; 2; 5; 7	g(ospodъ)na, 2; 5	idolom', 8	istinu, 4
êko, 5	g(ospodъ)nъ, 1; 3;	idu, 8	istleniê, 5
êkovъ, 2	4	ihъ, 4; 5; 7	istočnikom', 6
êkovu, 7	g(ospode)vê, 2; 6;	ihže, 3; 6	istroenie, 7
eliko, 1	8	ijudêiskago, 2	is[točnikъ, 8
emu, 7; 8	gal'ba, 7	ili, 7; 8	ita e(st) lat., 1
emuže, 4; 8	gl'sъ, 4	<i>Im(a)n(ъ)</i> , 4	italika, 7
ep(isto)lie, 7			iz, 5
			iz'obrêčet', 7

iz'voli, 8	knigahъ, 6	ložnici, 5	mêstihъ, 7
iz(rae)la, 1	knigi, 7	<i>l[uc]ê</i> , 2	mêsto, 1; 2; 4
izbranie, 7	kogo b, 2		mi, 3
izlêi, 4	Kol', 3; 4	m(êsec)a, 7	mitarem', 2
izliê, 2	kolъ, 1	m(i)l(o)srdov[at]i, 3	mnê, 5; 7
izreče, 5	koliko, 2	m(i)l(o)st(i)vê, 6	mnêтъ, 6
izvoliši, 5	kon(a)съ, 5	m(i)l(o)sti, 2; 4	mnoga, 7
i[men(o)mъ, 7	konacъ, 6	m(i)l(o)stiju, 1	mnogie, 7
Iže, 1; 3; 4; 5; 6; 7; 8	korabal', 8	m(i)l(o)stinami, 1	mnogo, 6
	Koren, 3	m(o)l(a)še se, 6	mnozêhъ, 6; 7
<i>ju(trъni)</i> , 6	koren't'skie, 7	m(o)l(i)t(a)vъ, 6	mnozi, 8
	koterimi, 1	m(o)l(i)tvami, 6	moe, 6
k, 2; 3; 4; 5; 6; 7	kr'sti, 5	m(o)l(i)tvi, 2	moee, 6
k', 3; 5; 7; 8	kr(ê)p(ko), 4	m(o)lêiša, 1	moego, 5; 6
k'ljučanicami, 1	kraê, 3	M(o)lečim', 1	mogal' se, 5
k'n(a)c, 4	krêpkago, 2	m(o)leču se, 5	mogut' se, 5
k(a)m(ene), 2	krêpko, 1; 2	m(o)let, 4	moi, 2; 6
k(a)m(ene), 4	krila, 5	m(o)le[ču se, 8	moimi, 6; 8
<i>K(a)p(itu)l(ъ)</i> , 4	kriva, 1	M(o)li, 8	molitvi, 3
<i>k(a)p(itulъ)</i> , 4	krivinju, 1	m(o)lim' se, 6	mora, 8
kamem', 3	krome, 4	M(o)lite, 8	mo[ê], 3
kamene, 3	krov', 4	m(o)litv(a)mi, 1	možemъ, 7
kaпeнъ, 2	krovê, 2	m(o)lju, 2	možet', 2
kaпeнê, 1; 4	kroѡmê, 1	m(u)č(e)n(i)ce, 6	mramorneem', 8
Kamenie, 3	kruni, 5	m(u)č(e)n(i)k(o)mъ,	muki, 6
kaм[enia], 3	kr'êp'ko, 3	8	mukoju, 7
karterice, 7	k[i]ti, 3	m(u)č(e)n(i)ka, 6	muža, 7
katolici, 7		<i>m(u)č(eni)ka</i> , 4	mužъ, 2; 3
každo, 1; 7	latinskihъ, 6	m(u)č(eni)kъ, 7	<i>m[at(utinê)</i> , 6
къ, 6; 8	lêki, 1; 2; 3	<i>m(u)č(enika)</i> , 6	m[oisêemъ, 8
kim', 1	lêтъ, 7	mal', 2	
Kliman't', 7	liliumi, 5	mamertinъ, 8	n', 2
kliman'te, 7	linъ, 6	man'si, 2	n'равъ, 2
klimant, 7	listi, 7	maslini, 3	n'равna, 2
<i>klimanta</i> , 6; 8	ljuba, 4	maslinu, 3	n(')ravu, 3
klimante, 8	ljubitel'no, 5	<i>mat(utinê)</i> , 3	n(a)mъ, 1; 4
Klimantъ, 6; 8	ljubiti, 8	mazde, 3	n(a)съ, 1; 4; 8
klimantu, 8	ljubitl'no, 7	me, 5; 8	n(a)š', 1
klimenta, 7	ljubo, 1; 5	mene, 5	n(a)šago (sic!), 1
klimentomъ, 6	ljubvi, 3	mêsta, 2; 8	n(a)še, 4
kljimentъ, 7	ljubvoju, 7	mêstê, 1	n(a)šimъ, 8
ključi, 1	ljudi, 1; 2; 3; 4; 8	mêstêhъ, 7	n(e)b(e)semъ, 5

n(e)b(e)sk(a)go, 1; 2	Nikoliže, 5; 6	obêća, 2	oskvrnênimimi, 2
n(e)b(e)ska, 4	nikožiže, 5	obečaniemъ, 8	oslêpalša, 7
n(e)b(e)ska., 1	niktože, 2	obečano, 7	osn(ovanъ), 2; 4
n(e)b(e)skoe, 1	nimъ, 8	obêt', 2	osnovan', 3
n(i)ne, 5; 6	nimi, 4	obhodnimъ, 6	osnovanъ, 1; 4
<i>n(o)nê</i> , 4	ničago, 3	obi, 3	osnovanie, 2
na, 1; 2; 7; 8	njêtmu, 5	obilanъ, 3	osujeni, 8
napisanimъ, 8	nočъ, 6	oblecite, 6	ot, 1; 3; 4; 5; 6; 7; 8
narodъ, 7	nosečъ, 5	oblêčepъ, 5	otaret', 4
narodê, 2	nova, 4	oblicite se, 5	otпусти, 5
nauci, 4	no[šahu, 8	obrazi, 2	otvorit' se, 1
naučena, 5	nošaše, 6	obrečêt', 2	otvzrite, 5; 6
nauči, 5	nu, 5; 6	obrêčêt', 1	ov'če, 1
naš', 7	nugl'na[go], 3	obrečete, 2	ozl(a)m(ena)n(imъ), 8
ne, 1; 2; 4; 6; 7; 8	n[(a)mъ, 8	obrečeši, 7	oči, 1
нь, 1; 2; 3; 4; 6; 7; 8	n[e, 3	obresti, 7	očiju, 4; 5
nebe[e]nъ, 3	n[egože, 8	obrete, 5	očistiti, 1
nego, 1	nêvimъ, 3	obrête, 5	
negože, 6		obretu, 8	p(a)pa, 6
nem, 2	O, 4; 7; 8	ogan', 6	p(a)pê, 5
nem', 5	o(t), 1; 2; 3; 4; 7; 8	ogl(ъ)hša, 7	<i>p(a)pi</i> , 6
nemže, 4	o(t)kudu, 3	oh(r)ъ(st)nie, 3	p(a)v(a)lъ, 6
ньраче, 8	o(t)lučen', 1	olêi, 2	p(a)vla, 7
ньpisaniemъ, 8	o(t)pučenie, 1	olt(a)ra, 1; 2	<i>P(ê)smi</i> , 6
neplodne, 3	o(t)rusti, 1	On, 8	p(e)tra, 7
perogočnimъ, 5	o(t)stupit', 1	on', 4	p(e)tri, 6
perosil', 8	o(t)stupiti, 1	onъ, 3; 5; 8	p(e)tromъ, 6
ньr(e)če, 8	o(t)tvaraet' se, 1	ono, 4	<i>P(o)</i> , 2
ньr(e)čet' se, 2; 3	o(t)veča, 8	onogo, 3	p(ove)l(e)nie, 8
ньr(ica)et se, 7	o(t)voriti, 1	Onže, 5	pagubê, 5
ньslêduemъ., 6	o(t)vrzet se, 2	oče, 7	paki, 8
nêst', 1; 4	o(t)vrzet', 6	oê]e, 3	parakl(i)tu, 4
Nêstъ, 5	o(t)[vrzetъ], 8	opotaknetъ, 1	pače, 8
ньstoitъ, 1	o(тъ)ca, 7	or'(gani), 6	pečal'no, 7
net(ъ)kмотi, 8	o(тъ)cu, 4	<i>or(a)c(iê)</i> , 4	pilipisiemъ, 6
ne[po]skruneno, 6	o)no, 2	<i>or(a)c(iju)</i> , 6	pisa, 7
neže, 1; 6	ob'emleši, 4	<i>Or(acia)</i> , 6	pisana, 6; 7
ni, 2; 3; 4; 5	ob'êzvlenъ, 1	organi, 6	Pisanie, 7
ni pron., 6	ob(r)ete, 6	oružiê, 6	pisano, 7
niedinoju, 2	Obače, 6	oskudêjutъ, 5	pisce, 7
nikimi, 1	oben'čaniemъ (sic!), 8		
nikogda, 1			

pismêhъ, 7	postomъ, 1	pripriçê, 8	raskošî, 1; 2
piše, 6	postranê, 7	prispêti, 4	rasmotrit', 1
pl'na, 4	potomъ, 7	prišast, 2	razdêliti, 7
plakati se, 8	rouçajuçi, 6	prišastie, 2	razdrtimi, 2
plamenapъ, 5	rovnuti, 8	prista, 5	razumê, 8
plaça, 4	rovnuti se, 8	pristoitъ, 5	rêhъ, 1
plaçuçe, 8	roznaet', 1	pristupit[i], 2	reki, 7
plemençinoju, 2	roznaetъ, 1	priçeçeniê, 1	rêki, 5
plêçiъ, 8	po]stavlenъ, 2	priçestnika, 8	rekuçi, 6
plnêe, 7	poš'laše, 8	Prišad'že, 5	rêsnî, 5
plod', 3	pož'rl', 8	prohojaše, 2	rêš(ponъ), 1; 2; 3; 4; 5
plod'na, 6	pr(o)çi(mi), 4	pror(o)c(i), 2	rimê, 7
plodъ, 2	pr(oçâê), 2	prosimъ, 6	rimъske, 7
plo[dov]itu, 3	prazdniki, 6	prosite, 2	rimlaninъ, 7
po, 1; 5; 6	prazdnikom', 6	prostručъ, 2	rizami, 2; 5
pod, 7	prebivaniemъ, 1; 3	pros[e], 2	rodomъ, 7
pod', 5; 8	prebudet', 4	protivu, 1; 3	roistvo, 6
podai, 6	pred', 8	proçaê, 7	ruku, 5
podavъ, 8	prêdanъ, 7	proçiъ, 7	
podobaet', 4	prêdragoe, 3	proçimi, 6	s, 2; 4; 6
podobn[a, 7	pregrešenje, 7	proše, 4	s', 5
podobstviem', 2	prêidet', 1	prošenje, 4; 5	s'(i)n, 5
podob[ba]et', 3	prêidu, 3; 4	prošeniem', 7	s'(veta)go, 5
podvi[z]aše se, 8	prêminuti, 3	prošspešnu (sic!), 7	s'e, 1
poše, 6	prês't(o)lê, 4	prošu, 6	S'jutra, 2
Pojuçimi, 6	prêst(o)la, 4	prsêhъ, 6	s'koro, 1; 3
pokloni, 5	prêstaêše, 6	prva, 4	s'mêi, 1
pokoi, 4	prežde, 7	ps(alъmъ), 2; 4	s'na, 2
pol', 8	prêžde, 1	pustinskago, 8	s(e)go, 8
poli, 5	priêl', 4; 5	pus]tini, 8	s(i)n(o)mъ, 6
romoçi, 2	priêm', 4	put', 1	s(i)nu, 4
romoçiju, 1	priêše, 2	puti, 3	s(love)sa, 2
romozi, 8	priêtъ, 2; 7	p[od]a, 8	s(ve)t(a)go, 2; 5
porpravleniemъ, 1	Prieti, 6	P[goraž'i, 8	s(vê)t(l)a, 6
poručepъ, 7	priêti, 1; 4		s(ve)ta, 4
posla, 5; 7; 8	priležeçu, 8	r(a)di, 1	s(ve)te, 6
poslaъ, 7	primet', 2	r(e)če, 2; 4; 5; 6; 8	s(ve)tъ, 2
pospêšae se, 4	primete, 2	raba, 6	s(ve)têem', 4
pospešai se, 4	prinesepъ, 4	rabota, 6	s(ve)ti, 3; 4; 5
post(av)iti se, 6	prinêsohъ, 5	radi, 2	s(ve)timi, 4
posti, 6	prinesti, 3	radue, 4	s(ve)tina, 3; 4
postiju, 6	priobrêsti, 4	raê, 5	

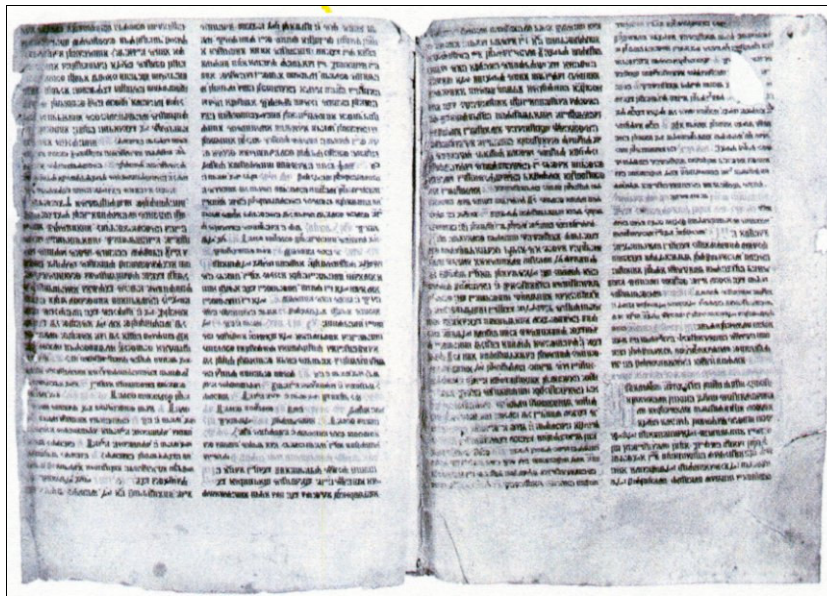
s(vê)tlâ, 5	sl(a)vetъ, 4	stvorilo, 2	takmo, 5
s(ve)to, 2; 4	sl(a)vi, 2	stvoriši, 6	tamnaê, 5
s(vê)tu, 5	sl(a)vnaê, 6	sudiju, 8	taçe, 2
s(veta)go, 6	sl(a)vnoju, 4	sudstva, 7	te, 1
s(veto), 4	sl(a)vu, 1; 3	suhomornoe, 2	Tъгда, 5
sa, 2; 4; 6	sladosti, 5	sukomornêem', 3	têhъ, 5
sablažnaetъ, 7	slaniê, 8	sučъ, 1; 3	тъko, 3
sadê, 1; 4	slêdeçi, 3	sutъ, 6	tela, 7
sam', 1; 8	slêpa[съ], 3	svateč', 5	ti, 4; 5; 8
samêhъ, 1	slêpca, 3	svedênie, 1	tiênu, 7
samogo, 8	slieniemъ, 2	svêdoka, 7	tiodora, 4
sazdan', 3	sliša, 3	svêt', 1	tita, 7
sazidajut', 3	slišav', 2	svoe, 1; 2; 4; 7	tl'kučumu, 2
sazidajut' se, 3	slišahъ, 4	svoee, 3	to, 1; 2
sazidan', 1; 2	slišavъ, 5	svoego, 2	Togo, 3; 4
sazidanъ, 4	služiši, 8	svoetъ, 1	tomu, 4
se, 1; 2; 3; 4; 5; 6; 8	smêetъ, 2	svoi, 2; 4	tragala, 7
sъ, 4	smêreno, 1	svoihъ, 4; 6	trenii, 8
se pron., 2; 7	smerit' se, 1	svoim, 2	treți, 6
se refl., 2; 5; 6; 7; 8	smotri, 1	svoim', 6	tri, 4; 6
sebê, 1	snide, 4	svoimъ, 8	troêhъ, 7
sêdei, 4	sniti, 4	svoju, 1	troênu, 7
sêdêi, 1	sp(a)s(e)nie, 4; 5	s[te]ni, 3	trojanъ, 8
sêdi, 7	sp(a)s(i)t(e)la, 2	s]afira, 3	trpeniê, 8
sego, 1; 2	sr(đъ)c(e)mъ, 8	s]toečъ, 8	trpezi, 2
sei, 1	src(e)mъ, 5	t'kmo, 5	trujaem' se, 1
sêi, 5	srca, 1	t'ko, 5	trudim se, 1
sela, 3	srce, 6	t'varъ, 1	tu, 8
sem', 1	stanъ, 2; 3	t(a)ko, 1	tvarъ, 1
sêm', 4	staracъ, 5	t(e)bê, 5; 6	tvoe, 3; 4
semrti, 4	starêi, 2	t(ъ)gda, 7	tvoê, 3; 6
semu, 4	steni, 3; 4	t(ъ)kmъ, 5	tvoe(mu), 4
si, 2; 5; 7	stlpi, 3	t(ъ)ko, 7; 8	tvoee, 6
sice, 7	stoeça, 5	t(ê)lêse, 3	tvoego, 4; 6
sie, 1; 2; 4; 5; 8	stol', 7	t(ê)lo, 6	tvoem', 4
sii, 6	stranъ, 7	t(ê)lomъ, 5	tvoemu, 3; 4
siju, 6	strani, 6; 7	t(e)rcê, 4	tvoihъ, 1
sil', 1	strašno, 1; 4	ta, 2; 4	tvoim', 6
silu, 6	stvorenje, 2	tae, 8	tvoraše, 7
sinaiscêi, 8	stvorenjê, 7	tainaê, 5	tvoru, 4
sl'zi, 4	stvorenno, 4	taki, 1	tvrd(ê), 2
Sl(a)va, 4	stvori, 7; 8		tvrd(ê), 4

tvrdê, 1; 3; 4	v'zr[êvъ, 8	Vidêše, 3	vzmožemъ, 1
tv[rd]ê, 3	v(a)ma, 5	videt, 7	vznosit' se, 1
ubi, 6	v(a)mъ, 5; 8	videt se, 7	vzvečajući, 6
ubo, 1; 5; 6; 7	v(a)šim', 8	vidêti, 2; 5	vzvêsti, 7
uboit se, 2	v(ъ), 2	vidim', 3	v[alери]êнъ, 6
ud'ržati, 4	v(ê)ki, 4	vidim' se, 3	v]ezenu, 8
ugasi, 6	v(e)č(e)r(ni), 4	vidit', 2; 7	v]odu, 8
ugod'na, 5	v(e)č(e)rni, 6	Vidêh', 3	z(a)k(o)na, 3
ukr[še]ni, 3	v(ê)čn(a)go, 2	višnago, 2	z(e)mli, 2
um(i)lenъ, 4	v(ê)čnago, 1	višnihъ, 2	Za, 4; 6; 7; 8
uprašæt', 3	v(ê)čnie, 4	Vistinu, 1; 2; 3	zakhei, 2
uprašæm', 3	v(eličitъ), 6	vitezi, 5; 6	Zakheju, 4
uprosi, 3	v(ečerni), 4	vi[š]nim', 2	zak[hêi], 3
Uprosim', 3	va, 2	višni, 4	zalimi, 1
upr]osimъ, 3	valêriên, 5	vlastъ, 4	začičaeši, 4
urizan, 2	valêriênъ, 5	vn'jutrn'ni, 2	začitim', 6
ustaviti se, 2	valêriênu, 5	vnimaite, 2	zap(o)v(i)diju, 7
utegaem', 1	vama, 5	vodêi, 1	zatvaraet se, 1
utegnet', 4	vapla, 4	vodiši, 1	zatvori, 1
utežani, 1; 6; 8	vapla, 4	vodu, 8	zatvorit', 1
utežaniem', 2	vciplenъ, 3	vol'na, 8	zavezenie, 8
utvrdi, 8	vъ, 6	vr'bana, 5	zavezeniê, 8
uvêmъ, 3	vъc(êsa)r(i) se, 2	vr'banъ, 5	zd'ržit', 3
uzriše, 8	veli, 4	vr(ê)me, 7; 8	zdrava, 7
u[t(eš)]eniemъ, 8	veliemъ, 5	vr(ême), 2	zêlo, 7
v, 1; 2; 3; 4; 5; 6;	Veliko, 8	vrata, 1; 3; 4	zidan'i, 3
7; 8	veličastviê, 1	vrbana, 5	zmaragda, 3
v', 1; 2; 3; 4; 5; 6; 7	vênča se, 7	vs(a)къ, 4	zn(a)menie, 2; 5
v'dvorit se, 2	veče, 2	vs(e)mogi, 6	zn(a)m(e)nie, 5
v'nmi, 1	vêri, 5; 7	Vsa, 4; 7	znaše, 3
v'se, 3	vernihъ, 8	vsakъ, 2	zora, 5; 6
v'sêmъ, 5; 8	veroju, 3	vsêmъ, 8	zovučago, 3
v'si, 6; 8	vêrovati, 5	vsi, 8	zrakъ, 5
v'spominaemъ, 6	vêru, 8	vskreš[eniê, 3	zru, 5
v'sadъ, 2	veseliši, 6	Vspoit, 2	č(ъs)temъ, 6
v'stav', 2	vespesiêna, 7	vstav', 2	č(ъs)tet' se, 7
v'zapi, 6	vespisiêna, 7	vzdviže, 2	č(lovê)ka, 2
v'zložnici, 6	vêč'ni, 4	vzdviž[enie]m', 3	č(lovêč)ski, 4
v'znositi se, 1	vêčnoe, 1	vzleze, 2	čast', 4
v'zraduemъ se, 8	vi, 2; 6	vzlêze, 2	častit', 3
	vijъ, 7	vzljublena, 2; 3	
	vidêh', 4	vzmožem', 1	
	vidêhъ, 2; 4		

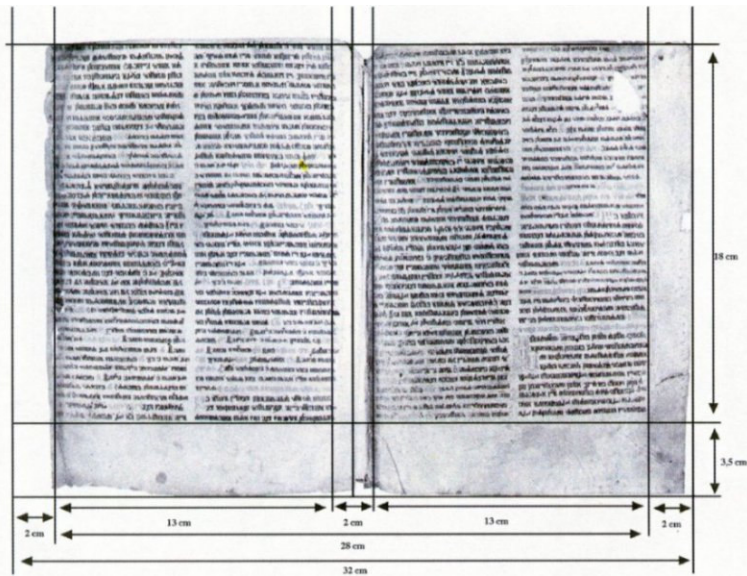
čekaемъ, 3	čistoti, 5	že, 2; 4; 7; 8	životê, 5
čekaетъ, 3	čto, 1	želaet', 3	životnihъ, 6
čekal', 3	čudesа, 7	želêše, 2	živuče, 3
čъstnomu, 4		želêтъ, 1	žrêti, 8
četvrti, 6	š, 4	ženi, 7	žrtvu, 1
čisti, 7	š', 1; 4	živ', 8	
čistimъ, 5	š(ek)s(te), 4	živei, 2	êk(o), 3
čistota, 5		života, 1	êm', 3

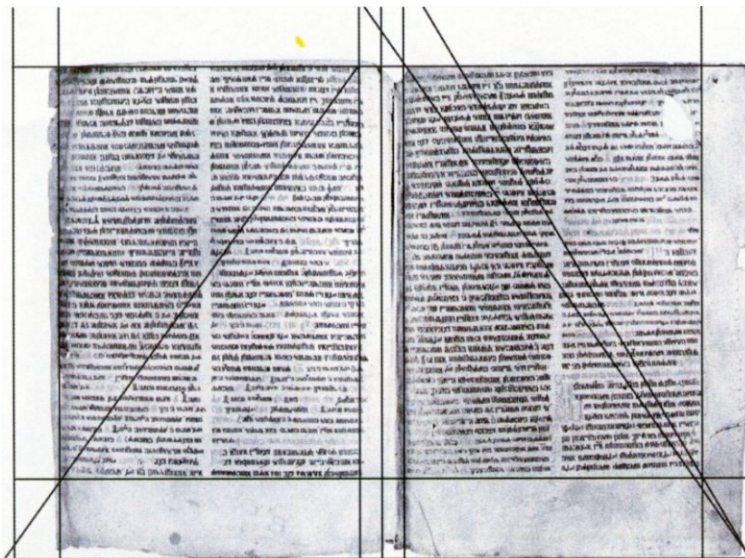
Sl. 1. Unutarnje stranice dvolista

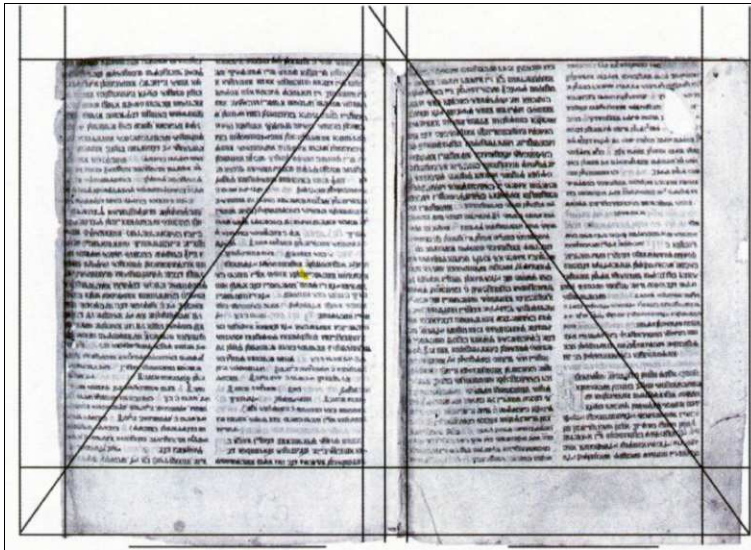
Sl. 2. Unutarnje stranice zajedno

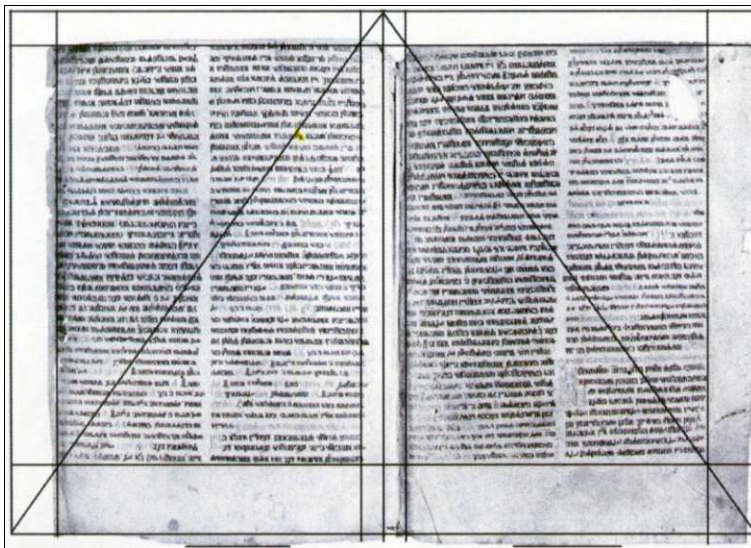
Sl. 3. Rekonstruirane veličine rubova i stupaca

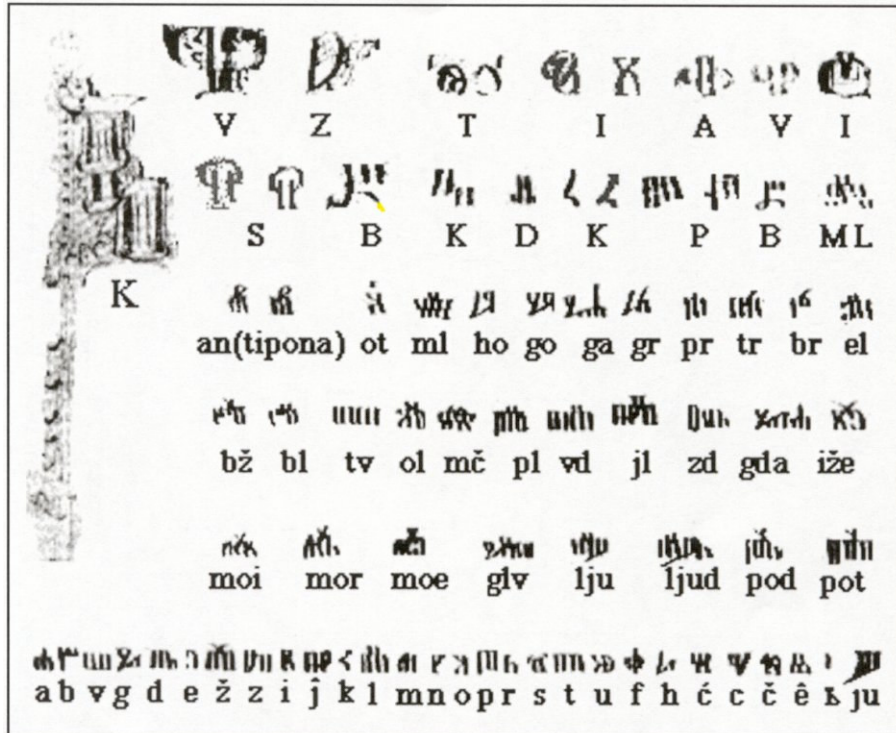
Sl. 4. Tri pokušaja s dijagonalama

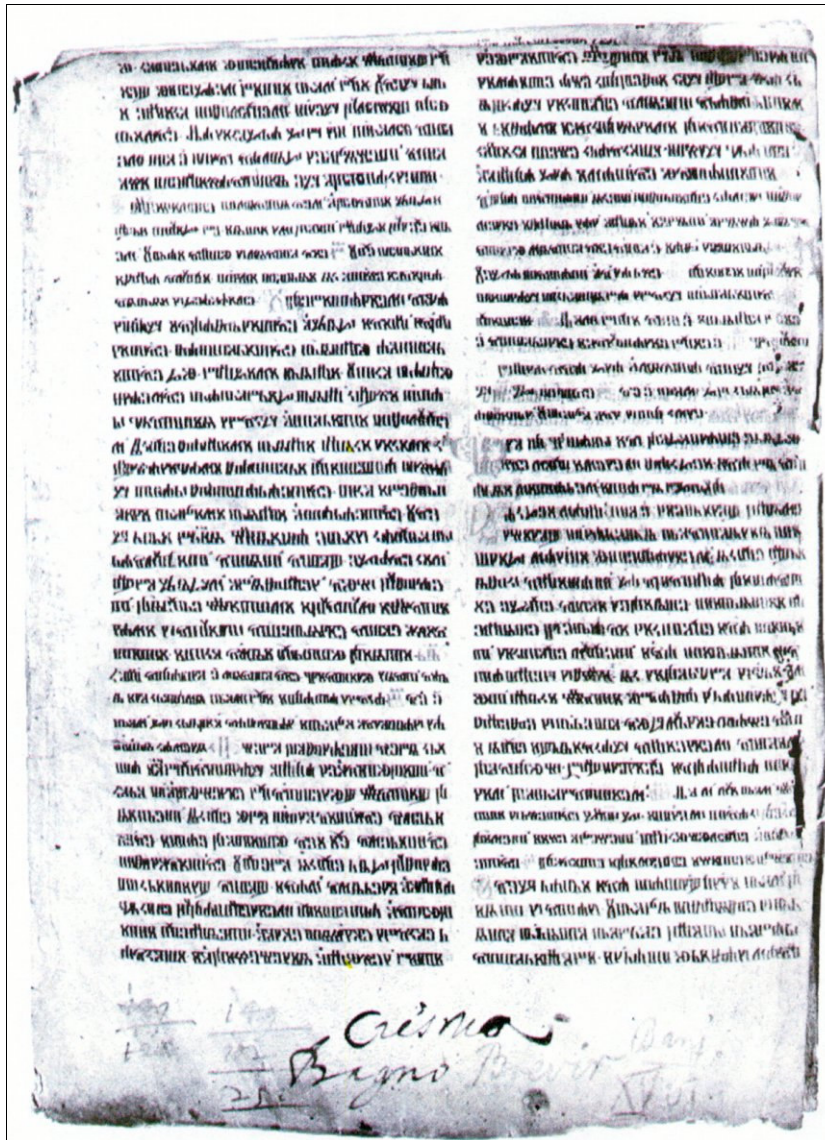
Sl. 5. Nova dimenzija donjega ruba

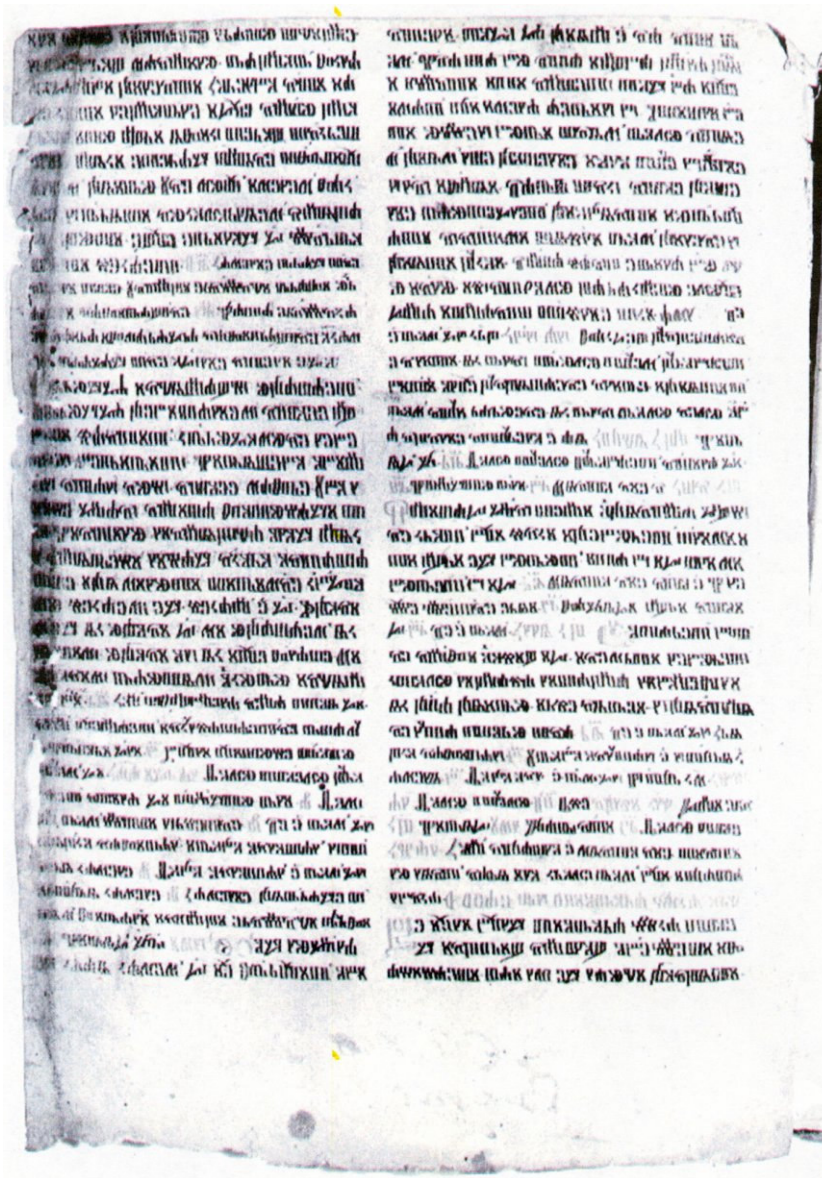
Sl. 6. Određen gornji rub

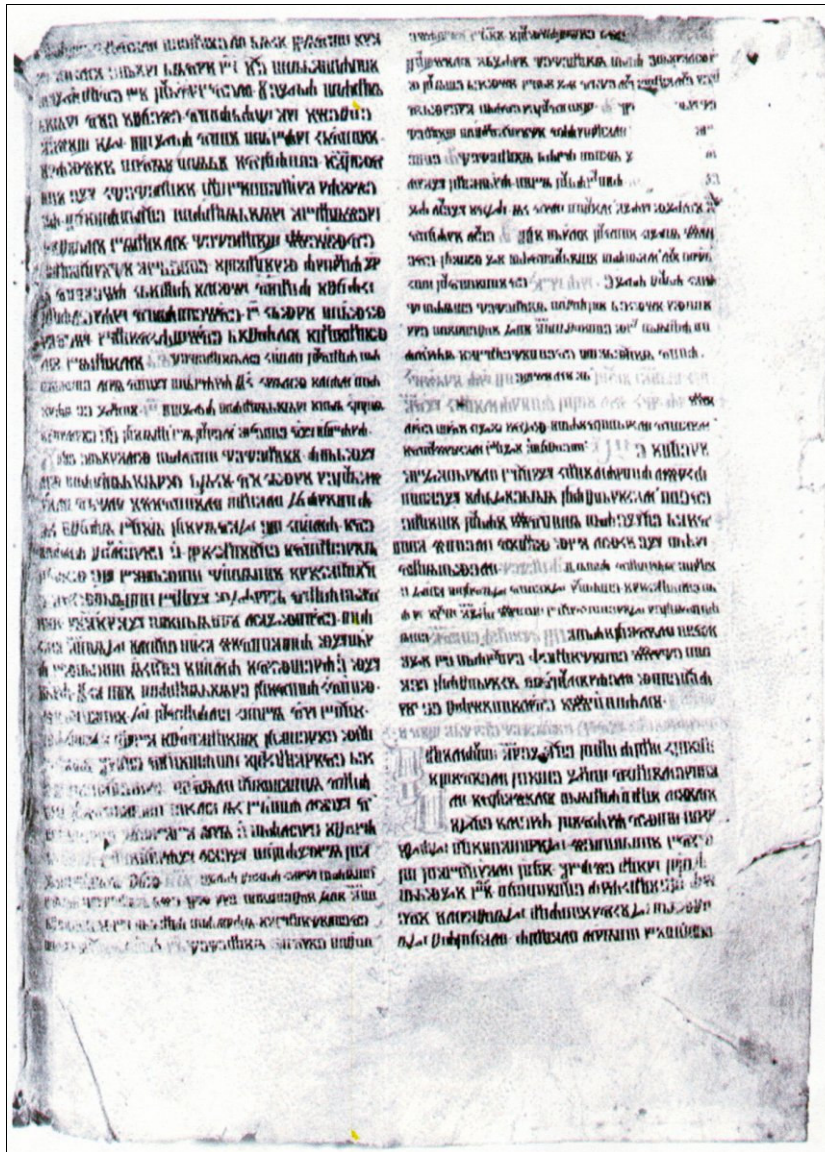
Sl. 7. Paleografska iskaznica Banjskog odlomka brevijara

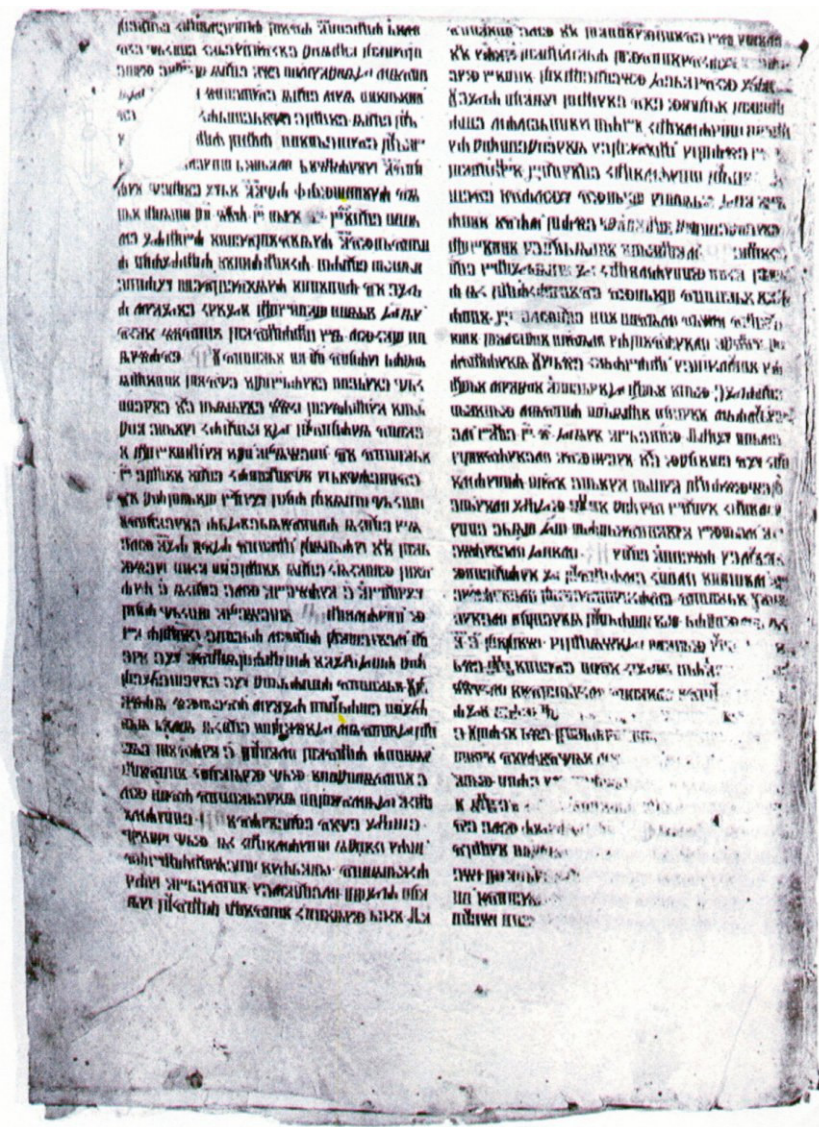
Sl. 8. Banjski odlomak brevijara f.1 ab

Sl. 9. Banjski odlomak brevijara f.1 cd

Sl. 10. Banjski odlomak brevijara f.2 ab

Sl. 11. Banjski odlomak brevijara f.2 cd

Marica Čunčić: THE GLAGOLITIC FRAGMENT OF BREVIARY FROM BANJ

Summary

On the basis of the author's linguistic and paleographic analyses this fragment of the Glagolitic breviary belongs to the 15th century. It is the parchment cover of the paper Booklet from the 17th century in the Archaeological Museum in Split. The author named this bifolia the Banj Fragment of Breviary as the Booklet comes from Banj on the Island of Pašman, Croatia. Both the reconstruction of the codicological dimensions of the Banj Fragment and the holes at the side of the text by which the line system had been defined clearly show that the fragment was written in a good scriptorium with a long tradition, which probably belonged to the Benedictine monastery on the Island of Pašman (Ćokovac). The first leaf contains the feast of the Dedication of the Basilica of Our Saviour and the commemoration of a soldier, St. Theodore, the Martyr, both on November 9. The second leaf contains several commemorations of November 22 and 23: St. Cecilia, the Virgin and Martyr, St. Felicitas, the mother of the Seven Holy Martyrs, and St. Clement I, the Pope and Martyr. The organisation of the prayers and lives of the saints of this Proper of the Saints does not correspond entirely with any complete breviary. The transliteration of the text of the first leaf has been compared with the Second Breviary from Novi (1495) and the Latin parallel text has been mainly taken from *Breviarium Romanum* (Budaë MDCCCXIV). The second leaf transliteration has been compared with the 15th century Breviary from Ljubljana (#161 a/2) and the Latin parallel has been taken mainly from *Breviarium de Camera* (Venetiis 1521). At the end there is a dictionary of all the words as they appear in the text. The Banj Fragment cannot be affiliated with any known breviary and probably represents another unique manuscript of the Croatian Glagolitic heritage that was lost.

(Translated by M. Čunčić)